

Niet vertrouwelijk

Milieupsychologie: Een meerwaarde voor milieu- en preventiemanagement?

Benny HEYLENS

Masterproef aangeboden tot het behalen van de graad van
Master in het milieu- & preventiemanagement

Promotor: prof. dr. Koen LUWEL

Academiejaar: 2018–2019

2de examenperiode 2019

MILIEUPSYCHOLOGIE: EEN MEERWAARDE VOOR MILIEU- EN PREVENTIEMANAGEMENT?

Abstract

Deze masterproef onderzocht de meerwaarde van de discipline van de milieupsychologie voor het onderwijs en onderzoek binnen de opleiding milieu- en preventiemanagement (MPM). Milieupsychologie bestudeert de psychologische processen die optreden tijdens de interactie tussen de mens en het milieu in ruime zin. MPM is een unieke opleiding in Vlaanderen waarin de thema's milieu en welzijn centraal staan, en waarin het concept duurzaamheid het algemeen kader vormt. Met deze masterproef willen we nagaan in welke mate milieupsychologie en MPM raakvlakken vertonen. Hiertoe formuleerden we twee doelstellingen: (1) het geven van een gedetailleerd overzicht van de recente topics die in de milieupsychologie aan bod komen en (2) nagaan in welke mate het domein van de milieupsychologie een meerwaarde kan vormen voor het onderzoek en/of het onderwijs in MPM. Op basis van een literatuuronderzoek gingen we na wat de onderzoeksvelden zijn in enerzijds de milieupsychologie en anderzijds binnen MPM. Ons corpus bestond uit 253 empirische artikels uit de *Journal of Environmental Psychology* en 65 masterproeven uit MPM, beide uit het tijdsbestek 2016-2018. Onze thematische analyse baseerde zich hoofdzakelijk op de abstracts van deze onderzoeken, waarna we op basis van de duurzaamheidsdimensies de verschillende onderzoeken indeelden in een aantal categorieën. Uit de resultaten blijkt dat beide onderzoeksdomeinen raakvlakken vertonen, maar toch elk een andere nadruk leggen. Zo is onze conclusie dat MPM inspiratie kan halen uit de milieupsychologie op vlak van volgende thema's: het begrijpen of beïnvloeden van milieugegedrag o.b.v. psychologische of sociologische kaders, politieke voorkeuren en persoonskenmerken in relatie tot milieu-attitudes, *urban planning*, opinie en impact i.v.m. grondstoffenwinning en energieproductie/-voorziening, cognitieve ergonomie, en ruimtelijke kennis.

Sleutelwoorden: milieupsychologie; milieu- en preventiemanagement; duurzaamheid; duurzame ontwikkeling; gedragsverandering; psychologie; omgeving

1 Introductie

Binnen de psychologie bestaat er een subdiscipline genaamd "milieupsychologie" of "*environmental psychology*" in het Engels. Deze subdiscipline houdt zich bezig met het bestuderen van de psychologische processen die voorkomen bij de interactie tussen de mens en zijn milieu. Het domein van de milieupsychologie spitst zich toe op hoe de mens het milieu beïnvloedt en omgekeerd. Milieupsychologie interpreteert het begrip "milieu" zeer ruim; het omvat onder andere de natuurlijke omgeving, maar ook gecreëerde (gebouwde) omgevingen, sociale omgevingen etc. (Gifford, 2014; Stern, 2000).

Milieupsychologie onderscheidt zich van andere domeinen in de psychologie door het belang dat er gehecht wordt aan de context. De omgevingscontext (het milieu) is niet enkel de neutrale achtergrond waartegen de mens handelt, maar staat centraal in de onderzochte materie (Uzzell & Moser, 2009).

Een concrete definitie van "milieupsychologie" die het domein keurig afbakent, bestaat niet. De angst bestaat dat door het geven van een beperkende definitie er een rem zou komen op de focus van

toekomstige publicaties. De kern van deze discipline is de psychologie, terwijl de multi- en interdisciplinariteit met andere onderzoeksdomeinen het sterktepunt is (Canter & Craik, 1981).

In de allereerste editie van de *Journal of Environmental Psychology* (hierna afgekort als JEP) geven Canter en Craik (1981, p. 2) een algemene beschrijving van wat milieupsychologie inhoudt, met als doel om in zeer beperkte mate het domein af te bakenen:

Environmental Psychology is that area of psychology which brings into conjunction and analyzes the transactions and interrelationships of human experiences and actions with pertinent aspects of the socio-physical surroundings.

De JEP werd in het leven geroepen om te fungeren als een forum voor onderzoek en discussie rond milieupsychologie, een discipline waarin volgens Canter en Craik (1981) te weinig samenhang heerst en die zijn grenzen continu verlegt. Door het creëren van dit tijdschrift wilde men levendigere, productievere en meer coherente uitwisselingen in het domein bereiken. Dit neemt echter niet alle bezorgdheid weg rond de conceptuele ontwikkeling en de onderscheidende identiteit van de discipline. De vraag rijst of een discipline met een dermate brede scope niet té veel wil zijn en of dit zijn overlevingskansen niet in gedrang kan brengen (Giuliani & Scopelliti, 2009; Stokols, 1995).

Het gebrek aan een duidelijke afbakening maakt het moeilijk om weer te geven welke thema's er al dan niet in deze discipline worden behandeld. Voor 1950 lag de nadruk op de wisselwerking tussen architectuur en de mens. Van 1950 tot 1980 kwamen thema's naar boven als reactie op maatschappelijke problematieken zoals energievoorziening, stadslawaai, brandpreventie... Bij het oprichten van de JEP in 1981, werd een oproep gedaan om een balans te vinden tussen de eerdere onderwerpen die nog niet helemaal in de diepte werden behandeld en de latere thema's die een meer maatschappelijke focus hebben (Canter & Craik, 1981).

De discipline milieupsychologie is terug te vinden in vele tijdschriften. Bovendien zijn andere, alternatieve benamingen in omloop die dicht bij de milieupsychologie aanleunen. In Tabel 1 geven we een niet-limitatieve opsomming van de meest voorkomende alternatieve benamingen (disciplines), al dan niet gekoppeld aan tijdschriften waarin de discipline voorkomt. Merk op dat deze weergave gebaseerd is op een beperkt exploratief onderzoek van de literatuur. We willen hier enkel aantonen hoe breed en divers het domein "milieupsychologie" kan aanschouwd worden.

Tabel 1. Overzicht verschillende benamingen en tijdschriften rond "milieupsychologie"

Discipline	Tijdschrift	Scope
Door elkaar gebruikte benamingen (synoniemen): <ul style="list-style-type: none"> • <i>environmental psychology</i> • <i>person-environment studies</i> • <i>people-environment studies</i> • <i>environment-behaviour studies</i> 	Typerend tijdschrift: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Population and Environment</i> (P&E) (Springer Nature, 2018)	Focus op sociodemografische aspecten van milieukwesties.
	Typerend tijdschrift: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Environment and Behavior</i> (E&B) (Canter & Craik, 1981; SAGE, 2018; Giuliani & Scopelliti, 2009)	Relaties tussen mens en omgeving met nadruk op een ontwerp- en planmatige aanpak. Architecten > psychologen.
	Typerend tijdschrift: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Journal of Environmental Psychology</i> (JEP) (Canter & Craik, 1981; Craik, 1973; SAGE, 2018; Giuliani & Scopelliti, 2009; Stokols, 1995)	Transactionele processen en onderlinge verbanden tussen mens en fysieke omgeving met nadruk op psychologische processen. Psychologen > architecten.
	Typerend tijdschrift: <ul style="list-style-type: none"> • De <i>speciality section "Environmental Psychology"</i> uit het tijdschrift "<i>Frontiers in Psychology</i>" (Frontiers Media S.A., 2018)	Focus op menselijk gedrag in relatie met de sociofysische omgeving. Sociale omgeving meer prominent dan bij JEP en E&B.
	Typerende tijdschriften: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ecological Psychology</i> • <i>Journal of Ecopsychology</i> • <i>Journal of Humanistic Psychology</i> • <i>Journal of Health Psychology</i> Komt o.a. ook voor in: <ul style="list-style-type: none"> • E&B • JEP 	Focus op ecologie (de natuur) in de mens-omgeving relatie. Soms ook vanuit een spiritueel perspectief, vooral als de term <i>ecopsychology</i> wordt gebruikt boven <i>ecological psychology</i> .

Tabel 1. (vervolg)

Discipline	Tijdschrift	Scope
<ul style="list-style-type: none"> <i>natural psychology</i> <i>green psychology</i> (Giuliani en Scopelliti, 2009; Gifford, 1995; Pol, 1993)	Geen specifiek typerend tijdschrift. Komt o.a. voor in: <ul style="list-style-type: none"> JEP 	Focus op transactionele processen tussen mens en natuur. De betekenis van "het milieu" wordt dus verengd naar uitsluitend de natuurlijke aspecten.
<ul style="list-style-type: none"> <i>human factors science</i> <i>cognitive ergonomics</i> (Wickens, Gordon, & Liu, 1997)	Geen specifiek typerend tijdschrift. Komt o.a. voor in: <ul style="list-style-type: none"> <i>Human Factors</i> 	Toepassen van psychologische (en fysiologische) principes in design met als doel productiviteit, comfort en veiligheid te verhogen en menselijke fouten te verminderen.
<ul style="list-style-type: none"> <i>behavioural geography</i> <i>cognitive geography</i> (Montello, 2018)	Geen specifiek typerend tijdschrift. Komt o.a. voor in: <ul style="list-style-type: none"> E&B JEP 	Cognitieve processen bij ruimtelijk redeneren, besluitvorming en gedrag.
<i>architectural psychology</i> (Canter, 1970)	Typerend tijdschrift: <ul style="list-style-type: none"> <i>Journal of Architectural and Planning Research</i> Komt o.a. ook voor in: <ul style="list-style-type: none"> E&B JEP 	Focus op de psychologische processen in relatie tussen de mens en de door hem gebouwde omgeving.
<i>environmental design</i> (Cunningham, 2003)	Geen specifiek typerend tijdschrift. Komt o.a. voor in: <ul style="list-style-type: none"> E&B JEP 	Integreren van milieuparameters bij ontwerpen van plannen, gebouwen, producten etc. Focus ligt bij door de mens ontworpen omgeving.

Tabel 1. (vervolg)

Discipline	Tijdschrift	Scope
<i>environmental sociology</i> (Dunlap & Michelson, 2002)	Typerende tijdschriften: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Environmental Sociology</i> • <i>Human Ecology</i> • <i>Human Ecology Review</i> • <i>Nature and Culture</i> • <i>Organization & Environment</i> • <i>P&E</i> • <i>Rural Sociology</i> • <i>Society and Natural Resources</i> 	Subdiscipline van de sociologie. Focus op interacties tussen samenlevingen en hun natuurlijke omgeving.
<i>socio-architecture</i> (Osmond, 1957; Sommer, 1967)	Geen specifiek typerend tijdschrift. Komt o.a. voor in: <ul style="list-style-type: none"> • E&B • JEP 	Aspecten van architectuur en de impact ervan op vnl. geesteszieken.
<i>social ecology</i> (Institute for Social Ecology, 2015; Zimmerman, 1998)	Geen specifiek typerend tijdschrift. Komt o.a. voor in: <ul style="list-style-type: none"> • E&B • JEP 	Focus op de onderlinge afhankelijkheid van mensen, collectieven en instellingen. Meer aandacht voor de sociale, psychologische, institutionele en culturele contexten i.vgl.m. ecologische psychologie.

Uit Tabel 1, blijkt dat de JEP en *Environment and Behavior* (E&B) de twee meest alomvattende tijdschriften zijn waarin de milieupsychologie in brede zin voorkomt. We merken op dat hoewel er tijdschriften zijn die zich specialiseren in één niche van de milieupsychologie, andere tijdschriften een ruimere scope hebben en waar een grotere diversiteit aan disciplines in worden besproken die aanleunen bij de milieupsychologie.

Uit de publicaties door Canter en Craik (1981), Giuliani en Scopelliti (2009), en Uzzell en Moser (2009), blijken de tijdschriften JEP en E&B de twee meest prominente in het veld van de milieupsychologie te zijn. Bij het raadplegen van de *Journal Cite Scores* van 2017 (Clarivate Analytics, 2018) zien we ook werkelijk dat deze twee tijdschriften de twee voornaamste tijdschriften over milieupsychologie zijn in de domeinen *Psychology Multidisciplinary* en *Environmental Studies*. Vergelijken we met andere tijdschriften rond dit topic, zoals *Frontiers in Psychology (section Environmental Psychology)*, *Population and Environment*, of *Journal of Architectural Planning and Research*, zien we dat deze andere tijdschriften zich rangschikken in een lager percentiel in deze domeinen of zelfs helemaal niet voorkomen in de rangschikking. We vatten de belangrijkste statistieken van de JEP en E&B samen in Tabel 2.

Tabel 2. Statistieken JEP en E&B

Tijdschrift	CiteScore ¹	Impactfactor ²	Ranking
JEP	4,670 (Scopus, 2018)	3,553 (Clarivate Analytics, 2018)	14/135 in <i>Psychology Multidisciplinary</i> 19/109 in <i>Environmental Studies</i> (Clarivate Analytics, 2018)
E&B	n.v.t.	3,549 (Clarivate Analytics, 2018)	15/135 in <i>Psychology Multidisciplinary</i> 20/109 in <i>Environmental Studies</i> (Clarivate Analytics, 2018)

Zoals reeds aangegeven in Tabel 1, en steunend op Giuliani en Scopelliti (2009) en Uzzell en Moser (2009), zijn deze twee tijdschriften geen synoniemen van elkaar. We zien dat de JEP meer psychologisch georiënteerd is, wat tot uiting komt in de grotere nadruk die wordt gelegd op de interpretatie van de omgeving. E&B daarentegen toont een grotere belangstelling voor de component van ontwerp en planning, wat zich uit in het voorschrijven van oplossingen of aanpassingen als reactie op de mens-omgeving relatie of het zuiver evalueren van deze relatie.

Hoewel we in vorige paragrafen aangaven dat de milieupsychologie een heel uitgestrekt en divers veld is, ziet Gifford (2009) – voormalig hoofdredacteur van de JEP (2004 tot 2016) – toch een vorm van eenheid en samenhang in het domein van de milieupsychologie. Bovendien noemt Gifford het afsplitsen van delen van het veld door het geven van andere namen een vergissing. Hij stelt: ". . . *united we must stand, because divided, our field risks being absorbed into another sub-discipline or, more likely, being completely overlooked on the landscape of science, practice, and policy*" (Gifford, 2009, p. 389). Daarenboven wordt de groei naar duurzame ontwikkeling en de evolutie naar een milieupsychologie van duurzaamheid gezien als het volwassen worden van de discipline en het creëren van een unieke onderscheidende identiteit (Bonnes & Bonaiuto, 2002; Gifford, 2007).

¹ CiteScore-statistieken berekenen de citaten uit alle documenten in een bepaald jaar naar alle documenten die in de voorgaande 3 jaar voor een titel zijn gepubliceerd. [Bv. om de waarde voor 2017 te berekenen, neemt men de citaten die in 2017 zijn ontvangen op documenten die in 2014, 2015 of 2016 werden gepubliceerd. Dit aantal wordt dan gedeeld door het aantal documenten dat in die 3 jaren is gepubliceerd, om de CiteScore te bekomen.] (Zijlstra & McCullough, 2016, par. 8)

² De impactfactor geeft ook de gemiddelde ontvangen citaties weer, maar vergelijkt dit slechts met de 2 voorbijgaande jaren. Het cijfer voor 2017 wordt berekend door de som van alle citaten in 2017 te delen door de som van artikelen gepubliceerd in 2016 en 2015 (Vanhaverbeke, 2018).

In 2009 verscheen er in de JEP een speciale uitgave “*Environmental psychology on the move*”. Deze zogenaamde *Special Issue* diende om na te gaan waar het domein van de milieupsychologie toen stond. Als we kijken naar enkele interessante publicaties uit deze *Special Issue* zien we dat er drie aspecten steeds terugkomen: de nadruk op een transactionele aanpak, multidisciplinariteit en een focus op duurzaamheid (Gifford, 2009; Giuliani & Scopelliti, 2009; Kaplan & Kaplan, 2009; Uzzell & Rätzl, 2009; Winkel, Saegert, & Evans, 2009).

De drie hierboven genoemde aspecten vormen als het ware de gemeenschappelijke noemer van het domein. Centraal staat de transactionele aanpak, d.i. causaliteit in beide richtingen; van mens naar milieu en terug. Het zijn de wederzijdse beïnvloedende processen en de match tussen persoon en omgeving die het essentiële voorwerp vormen. We moeten niet alleen de persoon of alleen de omgeving onderzoeken; het is de overeenkomst tussen beide die de essentie vormt. Het is niet de omgeving (of specifiek het milieu) op zich, maar de perceptie van de omgeving die een cruciale invloed heeft op de levenskwaliteit en meer specifiek op de mentale en fysieke gezondheid (Gifford, 2009; Moser, 2009; Uzzell & Moser, 2009; Wohlwill, 1973).

Ten tweede speelt multidisciplinariteit een grote rol in milieupsychologie. Iedere milieupsycholoog beseft dat de wereld niet met eigen kennis en methoden gered kan worden. Desondanks zien we dat er minder vaak met andere disciplines wordt samengewerkt dan dat men zou kunnen of moeten. De oorzaak hiervan is het bestaan van obstakels zoals disciplinele vooroordelen, verschillend woordgebruik voor hetzelfde construct etc. Het verwaarlozen of opgeven van multidisciplinariteit in de discipline zou kunnen leiden tot de omvorming van de milieupsychologie tot een eiland, afgesloten van al de andere wetenschapsdomeinen, met als risico om een historisch artefact te worden. Om echt vooruitgang te boeken in het oplossen van de problemen in de wereld, moet er worden samengewerkt (Gifford, 2009; Uzzell & Moser, 2009; Uzzell & Rätzl, 2009; Winkel et al., 2009).

Ten slotte valt er in recente publicaties een toenemend belang voor duurzame ontwikkeling en gerelateerde bezorgdheden te zien. Klimaatverandering en de nood aan duurzame ontwikkeling is een *hot topic* in de agenda's van vele overheden. Milieupsychologen hebben het potentieel om een bijdrage te leveren tot het vormen van een duurzamere maatschappij. Hun bijdrage ligt bij het begrijpen van gedragsbeïnvloeding. Dit kan helpen bij het uitschrijven van strategieën en interventies die bestuursorganen kunnen gebruiken (Gifford, 2009; Giuliani & Scopelliti, 2009; Steg & Vlek, 2009; Uzzell & Moser, 2009).

Deze drie kernelementen van de recente milieupsychologie zijn terug te vinden in de omschrijving van de doelstellingen van de JEP (Elsevier B.V., 2018, par. 3; nadruk toegevoegd):

*The Journal of Environmental Psychology serves individuals in a **wide range of disciplines** who have an interest in the scientific study of the **transactions and interrelationships between people and their physical surroundings** (including built and natural environments, the use and abuse of nature and natural resources, and **sustainability-related behavior**). The journal publishes internationally contributed empirical studies and reviews of research on these topics that include new insights.*

Bij het kijken naar de scope en beschrijving van E&B zien we ook dat deze drie elementen in dit tijdschrift vertegenwoordigd zijn (SAGE, 2018, par. 1; nadruk toegevoegd):

*Environment & Behavior brings you international and **interdisciplinary perspectives** on the **relationships between environments and human behavior**. Both population growth and threats to **environmental sustainability** make the understanding of environment-behavior relationships increasingly critical to human well-being.*

We stellen vast dat we na deze introductie nog steeds niet exact weten welke thema's er tegenwoordig voorkomen in de milieupsychologie. We hebben een vaag idee van de grenzen van het domein, maar een concreet antwoord op de vraag welke specifieke onderzoektopics milieupsychologie behandelt, blijft uit. De eerste doelstelling van deze masterproef is daarom om aan de hand van een literatuuronderzoek een overzicht geven van welke thema's de milieupsychologie precies behandelt.

Men kan zich nu de vraag stellen of de discipline van de milieupsychologie nuttig is voor toekomstig onderzoek in de context van de opleiding milieu- en preventiemanagement (hierna afgekort als MPM). De opleiding MPM is een unieke opleiding die enkel wordt aangeboden door de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) op campus Brussel. De opleiding maakt gebruik van een multidisciplinaire aanpak bij milieu- en welzijnsproblematieken en het beleid hieromtrent. De opleiding doet beroep op natuurwetenschappen, toegepaste wetenschappen en humane wetenschappen. De twee centrale thema's in de opleiding zijn milieu en welzijn. Daarnaast vormen de duurzaamheidsprincipes – samen te vatten als *people, planet en prosperity* (cf. Elkington, 1999) – het algemene kader van de opleiding (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018a; Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018b; KU Leuven, 2016a; KU Leuven, 2016b; KU Leuven, 2018).

Milieupsychologie en MPM lijken op het eerste zicht wel enkele raakvlakken te hebben. Zo lijken zowel het aspect van milieu (inherent aan de beide namen) en psychologie (bij MPM vertegenwoordigd in de humane wetenschappen; bij milieupsychologie inherent aan de naam) aanwezig in beide onderzoeksdomeinen. Daarom is de tweede doelstelling van deze masterproef om na te gaan of het domein van de milieupsychologie al dan niet een meerwaarde kan vormen voor onderzoek binnen MPM.

We vatten het voorgaande samen in de twee centrale onderzoeksvragen van deze masterproef:

- Onderzoeksvraag 1: Welke onderzoeksonderwerpen worden er momenteel in de milieupsychologie behandeld?
- Onderzoeksvraag 2: In welke mate biedt milieupsychologie een meerwaarde voor toekomstig onderzoek in de opleiding MPM?

De tweede onderzoeksvraag valt op te splitsen in:

- Onderzoeksvraag 2a: Wat is de inhoud van het onderwijs en het onderzoek binnen de opleiding MPM?
- Onderzoeksvraag 2b: Wat is de overeenkomst tussen de onderzoeksvelden van milieupsychologie en MPM?

2 Methode

We splitsen de gebruikte methode hieronder op in functie van de twee onderzoeksvragen. We beschrijven de gehanteerde methode voor de twee centrale onderzoeksvragen respectievelijk in de eerste en tweede hiernavolgende sectie.

2.1 Analyse inhoud milieupsychologie

Om een zicht te krijgen op de onderzoeksonderwerpen die momenteel in de milieupsychologie worden behandeld, voerden we een literatuuronderzoek uit waarbij we ons baseerden op één *peer-reviewed* tijdschrift: *The Journal of Environmental Psychology* (JEP). We kozen specifiek voor dit ene tijdschrift – en niet een bredere set van tijdschriften – omdat we inzicht willen vergaren in het algehele onderzoeksdomein van de milieupsychologie en dus niet in een specifieke niche. Zoals eerder beschreven, fungeren JEP en E&B als de twee meest algemene forums voor het onderzoek in milieupsychologie. Bovendien zijn deze twee tijdschriften de meest prominente in het onderzoeksdomein. Ten slotte beschrijven zowel JEP als E&B in hun doelstellingen de drie cruciale elementen waarop de milieupsychologie tegenwoordig zijn focus legt. Wegens het korte tijdsbestek van deze masterproef kon er slechts één tijdschrift geanalyseerd worden. We maakten daarom pragmatisch de keuze voor het tijdschrift JEP boven het tijdschrift E&B.

Onze analyse beperkte zich tot de artikels die in de jaargangen van 2016, 2017 en 2018 werden gepubliceerd in de JEP. Een kwalitatieve analyse uitvoeren van alle milieupsychologie-publicaties sinds 1981 – het startjaar van de JEP (Elsevier B.V., 2018) – zou te tijdrovend zijn binnen het bestek van een eenjarige masterproef. Canter en Craik (1981), Gifford (2009) en Giuliani en Scopelliti (2009) geven aan dat het veld van de milieupsychologie over de jaren heen fel evolueert op het vlak van behandelde thematieken. Daarom kozen we, net zoals bij de CiteScore, voor een driejarig tijdsvenster omdat een tijdsvenster van 2 jaar te kort is en een van 5 jaar te lang is in snel evoluerende onderzoeksgebieden. Drie jaar is daarom het beste compromis voor grote databases, zoals bij deze masterproef het geval is (Zijlstra & McCullough, 2016).

We namen uitsluitend empirische artikels mee in de analyse omdat enkel deze inhoudelijk bijdragen tot het antwoord op onze eerste onderzoeksvraag. Aankondigingen, in memoriam berichten, boek- en artikelreviews etc. werden dus uitgesloten. We opteerden om geen reviewartikels op te nemen aangezien deze artikels verwijzen naar: (a) oudere studies die buiten ons gedefinieerde tijds kader vallen, (b) studies die buiten de JEP vallen, of (c) recente artikels (< 3 jaar) die reeds automatisch in onze analyse vervat zitten.

We beperkten ons in het onderzoek ook tot de abstracts van de onderzoeksartikels. We steunen ons op het feit dat een goed geschreven abstract de lezer een correct beeld geeft van de inhoud van het artikel (Bond & Scriptie vzw, 2009; Springer Nature, 2018; Swaen, 2018). In het geval dat de abstracts ontoereikend bleken te zijn om een correct beeld te vormen van het beschreven onderzoek, werd het volledige artikel gelezen. Deze werkwijze liet ons toe om in de beperkte beschikbare tijd 3 jaar aan artikels uit een van de twee meest prominente tijdschriften uit de milieupsychologie te verwerken.

Op 13/12/2018 werden alle artikels die onder de bovenvermelde inclusiecriteria vallen, gedownload. We namen in totaal 253 artikels mee in de analyse.

Als hulpmiddel voor de analyse van de tekstuele informatie maakten we gebruik van NVivo Pro 12. NVivo is geschikt voor *text mining*, de software werd gebruikt om de onderzoeksdata te analyseren, categoriseren en te schikken op basis van codes en categorieën (zogenaamde *nodes*) (ICTS Servicebeheer KU Leuven, 2018; QSR International, s.d.).

Bij de eigenlijke analyse gingen we als volgt te werk. Om te beginnen gebruikten we de *Word Frequency* functie in NVivo om de meest frequent gebruikte woorden uit de volledige artikels te halen. Deze *Frequency List* diende dan als input voor NVivo om een *Word Cloud* te genereren (QSR International, 2018b; QSR International, 2018c). Op deze manier verkregen we de meest gebruikte woorden die een indicatie geven over de inhoud van de artikels. Deze *Word Cloud* staat opgenomen tussen het titelblad en de abstract van deze masterproef en wordt hernomen in het begin van de Resultaten – Literatuuronderzoek-sectie.

Vervolgens voerden we de thematische analyse uit waarin we de abstracts van de artikels uit de afgelopen 3 jaar lazen. Als leidraad bij deze kwalitatieve analyse, keken we uitsluitend naar het onderzoeksthema van de artikels.

2.2 Analyse meerwaarde milieupsychologie voor MPM

2.2.1 Onderwijs en onderzoek MPM

Om een overzicht te krijgen van de inhoud van de opleiding MPM maakten we gebruik van de informatie die de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) van de KU Leuven ter beschikking stelt. De gebruikte informatiebronnen zijn: (1) de website van de KU Leuven (KU Leuven, 2016a; KU Leuven, 2016b; KU Leuven, 2018), (2) de brochure met informatie over de opleiding MPM (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018b) en (3) onuitgegeven interne documenten van de Permanente Onderwijscommissie (POC) van MPM (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018a; POC MPM FEB Campus Brussel, 2018).

Om een zicht te krijgen op de onderzoeksthema's die aan bod komen binnen de opleiding MPM, analyseerden we de masterproeven die zijn afgelegd binnen MPM. Enkel digitale masterproeven kwamen in aanmerking voor de analyse, aangezien NVivo enkel digitale documenten kan importeren (QSR International, 2018a; QSR International, 2018c). Hierdoor konden we enkel de masterproeven van de afgelopen 3 jaar (d.i. academiejaar '15-'16, '16-'17 en '17-'18) meenemen in ons onderzoek omdat enkel deze jaren digitaal beschikbaar zijn.

Deze masterproeven werden op 6/01/2019 geïdentificeerd met behulp van de zoekmachine Limo (limo.libis.be). Via "geavanceerd zoeken" voerden we volgende drie zoekacties uit in zoekdomein: "alles", type bron: "eindwerken" en publicatiejaren: "alle jaren"³:

1. Volledig document bevat "masterproef" EN volledig document bevat "milieu en preventiemanagement".
→ 38 resultaten, waarvan 7 online toegankelijk.
2. Volledig document bevat "master" EN volledig document bevat "milieu en preventiemanagement".
→ 96 resultaten, waarvan 65 online toegankelijk.
3. Combinatie van de zoekterm "master" met enkel "preventiemanagement" leverde geen andere resultaten op als de tweede zoekactie.

Bovenstaande zoekopdrachten leverden in totaal 65 unieke resultaten op die werden meegenomen in de analyse.

De eigenlijke analyse verliep op analoge wijze als de analyse van de artikels over milieupsychologie (zie sectie 2.1). Ook hier begonnen we met het weergeven van een *Word Cloud* als globaal overzicht, die te vinden is tussen het titelblad en de abstract van deze masterproef en wordt hernomen in het begin van de Resultaten – Literatuuronderzoek-sectie. Nadien werden de abstracts van de masterproeven gelezen om een zicht te krijgen op het onderzoek binnen MPM aan de hand van dezelfde focus op de onderzoeksthema's.

2.2.2 Match milieupsychologie en MPM

Om de match tussen milieupsychologie en MPM te kunnen nagaan, plaatsen we elk artikel omtrent milieupsychologie en elke masterproef binnen MPM, in één van acht categorieën (zie Tabel 3). Deze categorieën hebben de drie domeinen van duurzaamheid (*people, planet en prosperity*) als vertrekpunt en baseren zich op de visie van de opleiding MPM. In deze opleiding vormen deze drie dimensies van duurzaamheid het algemeen kader (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018a; Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018b). Elke categorie die wij definiëren bestaat uit een van de mogelijke combinaties van *people, planet en prosperity*, respectievelijk de sociale, ecologische en economische dimensie van duurzaamheid. Deze drie concepten zijn gebaseerd op Elkington's (1999) zogenaamde *triple bottom line*. Deze dimensies kunnen niet los van elkaar worden gezien. De maatschappij (*people*) is afhankelijk van de economie (*prosperity*), de economie is op zich ook weer afhankelijk van het globale ecosysteem (*planet*), en het is dit ecosysteem waarvan de gezondheid cruciaal is. Zonder ecologische dimensie kunnen de sociale en economische dimensie niet bestaan. Er is sprake van een complexe samenhang tussen drie dimensies die constant in beweging zijn, raakvlakken met elkaar vertonen en regelmatig met elkaar botsen. Elkington (1999) hanteert hiervoor de metafoer van de tektonische (continentale) platen.

³ De functie om de zoekactie te beperken tot de afgelopen 3 jaar ontbreekt in Limo.

Tabel 3. Categorieën o.b.v. duurzaamheidsdimensies

Naam categorie	Aantal dimensies van duurzaamheid (# P's)
People	1
Planet	1
Prosperity	1
People & Planet	2
People & Prosperity	2
Planet & Prosperity	2
People & Planet & Prosperity	3
Restcategorie	0

Het indelen van een publicatie in een van deze acht categorieën vormt een uitdaging, aangezien de dimensies van duurzaamheid per definitie nauw met elkaar in verband staan. Om de toekenning aan een van deze acht categorieën zo correct mogelijk uit te voeren, beschrijven we hieronder de leidraad op basis waarvan deze toekenning werd uitgevoerd. Deze leidraad beschrijft welke onderwerpen we associëren bij elk van de drie dimensies van duurzaamheid. We steunen ons hierbij op (1) de omschrijvingen van sociale, ecologische en economische materie, zoals die terug te vinden zijn in het Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal, (2) de interpretatie van Slaper en Hall (2011) die de drie P's beschrijven als drie vormen van kapitaal, (3) de vertaling van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen naar het lokale niveau (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, s.d.), en (4) de indeling van de opleidingsonderdelen van de opleiding MPM onder de vier leerlijnen (POC MPM FEB Campus Brussel, 2018; zie ook sectie 3.2).

Samengevat resulteren deze vier denkkaders in onderstaande leidraad.

People omvat volgende thema's:

- menselijke samenleving (incl. cultuur)
- menselijke maatschappij en verhoudingen (incl. beleidsvorming en de politiek)
- vormen en toestanden van gezamenlijk samenleven
- menselijke gedragingen en karakteristieken
- psychologie (m.n. attitudes, normen, waarden, overtuigingen, motivatie en emoties)
- onderwijs
- rechtvaardigheid
- toegang tot sociale hulpbronnen
- welzijn: veiligheid en gezondheid (zowel fysiek als psychisch)
- armoede
- voeding
- gender(on)gelijkheid

Planet omvat volgende thema's:

- uitwendige natuurlijke omstandigheden die van invloed zijn op de leefomstandigheden
- toestand van de atmosfeer, van het water (waterkwantiteit en -kwaliteit), van de bodem en overheersende geluiden (lawaai)
- biologisch leven op het land (incl. aantasting van natuurgebieden), in het water en in de lucht
- klimaatactie (incl. bewustwording van klimaatverandering en milieu(on)vriendelijke gedragingen)
- energieverbruik

- consumptie van natuurlijke hulpbronnen
- landbouw en veeteelt vanuit een ecologisch perspectief
- voedselverspilling en productie van afval

Prosperity omvat volgende thema's:

- bedrijfsleven (incl. bedrijfsklimaatfactoren en organisatiediversiteit)
- werkgelegenheid, tewerkstelling, werkomstandigheden en arbeidsrechten
- economische groei
- industrie en innovatie
- stedelijke infrastructuur en huisvesting
- openbaar vervoer
- inkomsten, uitgaven en belastingen
- energieproductie en -infrastructuur
- landbouw en veeteelt vanuit een standpunt van waardecreatie
- productie, ontginning, en verdeling van natuurlijke rijkdommen en materiële goederen in de menselijke samenleving (inclusief landgebruik en grondstoffengebruik)

Enkele thema's verdienen extra aandacht, namelijk:

- **Gedragsverandering:** Hoewel er kan gediscussieerd worden over het feit dat gedragsverandering steeds een psychologisch of sociaal aspect draagt, kozen we ervoor om in onze analyse niet automatisch aan elk onderzoek over gedragsverandering de pijler "People" toe te kennen, maar te kijken waarop deze gedragsverandering precies slaat (zijnde milieuvriendelijk gedrag, veiligheidsgedrag, aankoopgedrag, of een combinatie van meerdere).
- **Duurzaamheid:** Een onderzoek kan ingedeeld worden onder de categorie "People & Planet & Prosperity" indien het: (1) het concept "duurzaamheid" vermeldt in de abstract en dus expliciet handelt over duurzaamheid, of (2) zowel handelt over *people*-, *planet*- als *prosperity*-materie, zonder het concept te vermelden. In het eerste geval werd steeds verder gelezen in het onderzoek om na te gaan of het onderzoek het begrip "duurzaamheid" interpreteert volgens de door ons gehanteerde definitie op basis van de drie P's.

De werkwijze om de artikels en masterproeven in de categorieën in te delen, verliep als volgt. Ten eerste creëerden we in NVivo acht *nodes* die overeenkomen met de acht categorieën uit Tabel 3. Vervolgens vormen deze *nodes* samen met de bovenstaande leidraad het deductieve kader om de artikels/masterproeven thematisch in te delen.

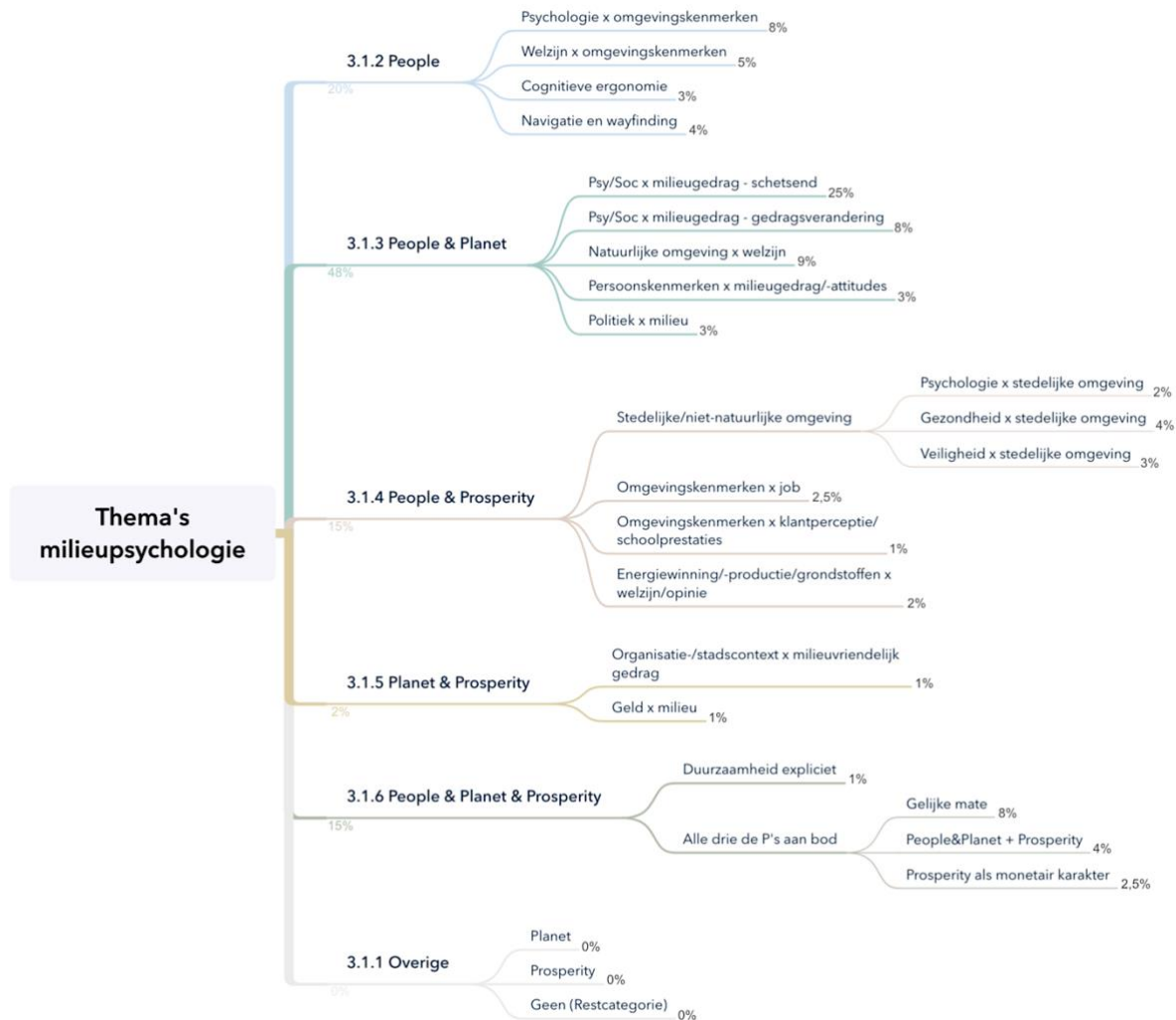
In de volgende stap identificeerden we aan de hand van de abstract het onderzoeksthema. In het geval dat de abstracts geen adequaat beeld vormden over het onderzoeksthema, werd verduidelijking gezocht in de rest van de publicatie.

Als derde stap toetsten we dit onderzoeksthema af aan onze leidraad om te beslissen in welke categorie het artikel kon worden ingedeeld. Om het onderzoeksthema te bepalen keken we uitsluitend naar het thema van het onderzoek zoals vermeld in het artikel (expliciet onderwerp, relevante modellen, constructs, of onderzochte variabelen). We lieten het onderzoeksthema niet bepalen door de gerelateerde onderzoeken die werden vermeld, onderwerpen die werden gebruikt in de methode, of de afgeleide implicaties uit het onderzoek.

In een vierde stap werd elke categorie overlopen en werd gecontroleerd of de indeling consistent verlopen is. Hierbij gingen we bij elk van de acht categorieën na of er geen fouten werden gemaakt in het toepassen van de leidraad. Elk abstract werd opnieuw doorgenomen en indien nodig werden de noodzakelijke herindelingen doorgevoerd.

De vijfde stap betrof het aanmaken van subcategorieën voor elk van de acht hoofdcategorieën. Deze subcategorieën ontstonden inductief uit de thematische analyse van de onderzoeken en bieden een kader om de inhoud van het domein van de milieupsychologie en het onderzoek in MPM weer te geven in de Resultaten – Literatuuronderzoek-sectie van dit onderzoek.

Ter verduidelijking voor de lezer geven we in Figuur 3 een schematisch overzicht van de verschillende thema's (zogenaamde subcategorieën of clusters van onderwerpen) die werden waargenomen bij de thematische analyse. Om een idee te krijgen van de grootte van elk van deze clusters, geven we op Figuur 3 de procentuele verdeling weer van deze thema's ten opzichte van het hele corpus van geanalyseerde artikels uit de JEP.

Figuur 3. Schematisch overzicht van de vastgestelde thema's binnen de milieupsychologie samen met de procentuele verhoudingen t.o.v. het hele corpus van geanalyseerde artikels uit de JEP

3.1.1 Lege categorieën

In de categorieën “Planet”, “Prosperity” en de restcategorie “Geen” werden geen milieupsychologie-artikels ingedeeld. In de geanalyseerde jaargangen uit de JEP komen er geen artikels voor die zuiver materie uit ecologische of economische dimensies behandelde. Thema's uit de *planet*- of *prosperity*-dimensie kwamen steeds voor in relatie met elkaar (zie sectie 3.1.5) of in relatie met thema's uit de *people*-dimensie (secties 3.1.3 en 3.1.4) of beide (sectie 3.1.6). We plaatsten ook geen artikels in de restcategorie. Elk artikel bevatte steeds minstens één aspect dat kon worden toegeschreven aan een dimensie van duurzaamheid.

3.1.2 People

We onderscheiden vier grote groepen in de artikels onder deze categorie. Ten eerste zijn er de artikels met een overgrote nadruk op de psychologie (emoties, appreciatie, denkprocessen etc.) waar een relatief zwakke koppeling wordt gemaakt met omgevingskenmerken, bijvoorbeeld:

- De invloed van emoties van een waarnemer op de perceptie van helderheid m.b.t. licht (Zhang, Zuo, Erskine, & Hu, 2016).
- De psychologische voordelen van plaatsgehechtheid (*place attachment*) (Scannell & Gifford, 2017).
- Invloed van perceptie op loopinspanning op het proces van routeplanning (Lhuilliera, Gyselinck, Dutriaux, Grisonc, & Nicolas, 2018).

Ten tweede bestaan er artikels die psychosociaal of fysiek welzijn koppelen aan de omgevingskenmerken, bijvoorbeeld:

- Hoe interieurinrichting gerelateerd is met woning-gerelateerde stress (Campagna, 2016).
- De invloed van rommel in iemands woning op het subjectieve welzijn van de bewoner (Roster, Ferrari, & Jurkat, 2016).
- Hoe religieuze ruimtes de zelfwaargenomen psychische en fysieke gezondheid beïnvloeden (Ysseldyk, Haslam, & Morton, 2016).

Ten derde hebben we artikels die binnen het domein van cognitieve ergonomie vallen, bijvoorbeeld:

- De effecten van blootstelling aan fel licht op slaperigheid en alertheid (Borragán, Deliens, Peigneux, & Leproult, 2017).
- De invloed van verschillende soorten belichting in het leerproces (Castilla, Llinares, Bisegna, & Blanca-Giménez, 2018).
- De invloed van omgevingsverlichting op motivatie en emotie (Veenstra & Koole, 2018).

Ten slotte zijn er de artikels die spreken over navigatie en *wayfinding*. Hoewel dit als een onderdeel van de cognitieve ergonomie kan beschouwd worden, geven we deze groep hier toch apart weer aangezien deze thema's vaak aan bod komen, bijvoorbeeld:

- De rol van verbaal en visueel-ruimtelijk werkgeheugen bij het vinden en geven van routes (Hund, 2016).
- Hoe verschillende individuele cognitieve en visueel-ruimtelijke factoren bijdragen aan de kennis over vertrouwde omgevingen (Meneghetti, Muffato, Toffalini, & Altoè, 2017).
- Hoe bewegende en statische landschapskenmerken oriëntatie beïnvloeden (Yang, Merill, Robinson, & Wang, 2018).

3.1.3 People & Planet

In de categorie "People & Planet" werden de meeste artikels uit de JEP ingedeeld. Deze categorie kan onderverdeeld worden in vijf subcategorieën. Een eerste subcategorie die we zien, handelt over het verband tussen psychologische of sociale processen bij de mens en milieu-gerelateerd gedrag. Enkele voorbeelden:

- Verbanden tussen incidentele emoties en milieuvriendelijk gedrag (Bissing-Olson, Fielding, & Iyer, 2016).
- Het begrijpen van de psychosociale predictoren van voedselverspilling bij consumenten (Visschers, Wickli, & Siegrist, 2016).
- Het begrijpen hoe determinanten van milieugedrag verschillen tussen landen en nationale culturen (Morren & Grinstein, 2016).

Een tweede groep handelt over gedragsverandering in de richting naar meer milieuvriendelijk gedrag waarbij er tal van psychologische kaders (en soms ook sociale) worden gehanteerd. Omdat de focus van deze onderzoeken hier ligt op gedragsverandering, terwijl de onderzoeken in de eerste groep vooral begrijpend of schetsend werken, zetten we deze artikels in een aparte groep. Enkele voorbeelden:

- Hoe het verminderen van de psychologische afstand tot klimaatverandering kan gebruikt worden als strategie om het engagement van individuen op klimaatverandering te vergroten (Brügger, Morton, & Dessai, 2016).
- Hoe het gebruik van een milieuactivist-label iemand kan beïnvloeden om meer milieuvriendelijk gedrag te stellen (Lacasse, 2016).
- De rol van competitie in het doen toenemen van milieuvriendelijk gedrag (van Horen, van der Wal, & Grinstein, 2018).

Een derde groep artikels spreekt over de invloed van de natuurlijke omgeving op het (voornamelijk psychisch) welzijn, bijvoorbeeld:

- De invloed van vogelgeluiden op concentratie en stresservaring (Ratcliffe, Gatersleben, & Sowden, 2016).
- De rol van natuur in het verminderen van agressief gedrag bij gevallen van ostracisme (Poon, Teng, Wong, & Chen, 2016).
- In welke mate natuurbeelden creatieve prestaties verhogen (Van Rompay & Jol, 2016).

Een vierde groep artikels heeft het over persoonskenmerken in relatie tot milieuvriendelijk gedrag of attitudes, bijvoorbeeld:

- De relatie tussen de *Big Five* personaliteitskenmerken en eco-initiatieven, engagement voor eco-burgerschap, en ecologische hulp (Terrier, Kim, & Fernandez, 2016).
- De effecten van *warm glow* en altruïstische persoonlijkheidskenmerken en waarden in verband met milieuvriendelijk gedrag (Hartmann, Heisend, Apaolaza, & D'Souza, 2017).
- De rol van *actively open-minded thinking* in het verminderen van ideologische afkeer op wetenschappelijke bevindingen zoals klimaatverandering (Stenhouse et al., 2018).

Een vijfde en laatste groep in deze categorie omvat een aantal artikels die spreken over politieke voorkeuren of beleidsbeslissingen in relatie tot milieu-gerelateerd gedrag of attitudes. Deze groep wordt gekenmerkt door het specifieke politieke karakter. Enkele voorbeelden van onderzoeken zijn:

- De invloed van politieke polarisatie op de houdingen t.o.v. klimaatverandering (Hoffarth & Hodson, 2016).
- In welke mate recyclagegedrag voorspelt of iemand een pro-milieubeleid zal ondersteunen en wat de onderliggende mechanismen zijn in deze relatie (Truelove, Yeung, Carrico, Gillis, & Raimi, 2016).
- Welke vormen van nationale identiteit de aandacht voor milieuproblemen tegenwerken (Cislak, Wojcik, & Cichocka, 2018).

3.1.4 People & Prosperity

De meerderheid van de artikels in deze categorie handelt over stedelijke of niet-natuurlijke omgevingen. In de eerste grote groep onderscheiden we onderwerpen die gaan over de stedelijke omgeving. We kunnen deze eerste subcategorie opdelen in drie kleinere. Ten eerste is er de groep onderzoeken die psychologische processen in deze stedelijke omgevingen beschrijft, bijvoorbeeld:

- De invloed van plaatsidentiteit (*place identity*) op de perceptie van mensen op hun eigen woonwijk en hun inwoners versus de andere, nabijgelegen woonwijken en hun inwoners (Bernardo & Palma-Oliveira, 2016).
- Hoe collectivisme voorspelt hoe mensen zich verhouden tot steden (Rubin et al., 2017).

- Verdieping in plaatsidentiteit (*place identity*) op lokaal niveau en een beter begrip ontwikkelen van de sociale aard van stedelijke identiteit (*urban identity*) (Belanche, Casalo, & Flavián, 2017).

Ten tweede zijn er de onderzoeken die de stedelijke of gebouwde omgeving in relatie zetten met het welzijn (m.n. de psychische gezondheid) van de inwoners, bijvoorbeeld:

- De invloed van gepercipieerde stedelijke veranderingen op menselijk welbevinden (von Wirth, Grêt-Regamey, Moser, & Stauffacher, 2016).
- De relatie tussen huisvestingskwaliteit, gepercipieerde keuze van huisvesting en herstel van psychische aandoeningen (Martins, Ornelas, & Silva, 2016).
- Onderzoek naar het ontwerp van gedrags- en geestelijke gezondheidsinstellingen (Shepley et al., 2017).

Ten derde hebben we de onderzoeken die de stedelijke omgeving in relatie zetten met veiligheid, bijvoorbeeld:

- De invloed van verlichting op de indruk van openbare plaatsen in het donker (Milam, Johnson, Nesoff, Reboussin, & Furr-Holden, 2016).
- Hoe omgevings- en individuele kenmerken de perceptie van veiligheid bij nachtelijke stedelijke omgevingen beïnvloeden (Rijswijk, Rooks, & Haans, 2016).
- De relatie tussen zgn. *fear of crime* en openbaar vervoer (Spicer & Song, 2017).

Naast deze drie delen van de eerste subcategorie zien we nog een aantal andere clusters van onderwerpen. Zo zijn er artikels die gaan over de invloed van omgevingskenmerken in relatie tot het werk, bijvoorbeeld:

- De impact van *psychological ownership* en territorialiteit in organisaties (Brown & Zhu, 2016).
- De invloed van de soort omgeving (kantoor vs. atypische werkomgevingen) op o.a. jobprestaties (Moskaliuk, Burmeister, Landkammer, Renner, & Cress, 2017).
- Voordelen van stille werkruimtes in open kantoren met landschapsburelen (Haapakangas, Hongisto, Varjo, & Lahtinen, 2018).

Daarnaast zijn er enkele artikels die gaan over omgevingskenmerken in relatie tot klantpercepties enerzijds en schoolprestaties anderzijds, bijvoorbeeld:

- De effecten van kleur en belichting op de indruk en identiteit van een bedrijf (Tantanatewin & Inkarojrit, 2016).
- Het sociale klimaat en de aanwezigheid van studenten als mediators van de relatie tussen de staat van het onderwijsgebouw en academische prestaties (Maxwell, 2017).
- De invloed van de zitplaats van studenten in een collegezaal op o.a. betrokkenheid, aandacht en studieprestaties (Shernoff et al., 2017).

Ten slotte zijn er ook nog een aantal artikels die gaan over de invloed van energievoorziening of grondstoffenontginning op het welzijn en de publieke opinie, bijvoorbeeld:

- Inzicht in *place attachment* en reacties op voorstellen i.v.m. elektriciteitsleidingen (Bailey, Devine-Wright, & Batel, 2016).
- Meningingen op controversiële energie-infrastructuren (Stefanelli & Seidl, 2017).
- Hoe plaatsbetekenis (*place meaning*) een rol speelt in het vormen van verschillende standpunten t.o.v. conflicten bij de goudmijn sector (Hovardas, 2017).

3.1.5 Planet & Prosperity

“Planet & Prosperity” vormt de kleinste categorie. De “People” pijler ontbreekt omdat er in deze onderzoeksthema’s noch psychologische noch sociale modellen of concepten worden gehanteerd.

In een eerste subcategorie komen er thema's voor die een monetaire link leggen met het natuurlijke milieu, zijnde waardering, attitudes of gedragsverandering. Enkele voorbeelden:

- Het effect van de scherpte van bebladering van planten rondom een huis op de waarde van dat huis (Hareli, David, Lev-Yadun, & Katzir, 2016).
- De relatie tussen socio-economische status en bezorgdheid over het milieu bij bevolking uit zowel minder ontwikkelde als ontwikkelde landen (Sulemana, James, & Valdivia, 2016).
- Het effect van financiële stimuleringsinterventies op milieuvriendelijk gedrag, zowel initieel als op langere termijn (Maki, Burns, Ha, & Rothman, 2016).

Daarnaast zien we ook thema's die een organisatiecontext of een stadscontext linken aan milieuvriendelijk gedrag, bijvoorbeeld:

- De relatie tussen spiritueel leiderschap en pro-milieugegedrag (Afsar, Badir, & Kiani, 2016).
- De invloed van stadsparken met een groene omgeving nabij een woonbuurt op wandelgedrag (Rioux, Werner, Mokoukolo, & Brown, 2017).
- Hoe stadstuiniers werden hervormd tot landstewards d.m.v. biodiversiteitstuinier-programma's (Mumaw, 2017).

3.1.6 People & Planet & Prosperity

De eerste groep van onderwerpen die we in deze categorie van artikels zien, zijn onderzoeken die expliciet handelen rond duurzaamheid of waarin duurzaamheid een inherent deel uitmaakt van het onderzoek. Het concept duurzaamheid wordt in deze artikels expliciet vermeld, en wordt begrepen volgens de door ons gehanteerde definitie o.b.v. de drie P's. Er kwamen twee dergelijke artikels voor in het door ons onderzochte corpus:

- De ontwikkeling van een duurzaamheidssegmentatiemodel om de bevolking te betrekken bij verschillende beleidsterreinen i.v.m. duurzaamheid (Poortinga & Darton, 2016).
- Onderzoek naar welke randvoorwaarden en barrières er bestaan bij het kiezen voor een duurzame levensstijl (Axon, 2017).

De tweede groep artikels verschilt van de eerste groep, daar zij niet expliciet handelen rond duurzaamheid (het concept duurzaamheid dus niet vermelden), maar wel een soort 360°, holistische visie hanteren. Met andere woorden, deze onderzoeken bevatten zowel sociale, ecologische als economische materie, al dan niet toevallig en al dan niet met elk een ander gewicht. Daarom onderscheiden we hier drie subgroepen. In de eerste subgroep is de zogenaamde holistische visie het sterkst terug te vinden. Hierin wordt de materie uit de drie domeinen van duurzaamheid in min of meer gelijke mate vertegenwoordigd, bijvoorbeeld:

- Invloed van psychosociale variabelen (o.a. morele normen en gepercipieerde controle) op de betalingsbereidheid voor het behoud van een nationaal park (López-Mosquera, 2016).
- De impact van herinneringen aan ongevallen bij kerncentrales op de houding van mensen jegens kernenergie en milieubescherming (Selimbegović, Chatard, Er-Rafiy, & Pyszczynsk, 2016).
- Onderzoek naar de overredingskracht van milieucampagnes door het gebruik van milieuvoordelen, financiële voordelen en de combinatie van de twee (van den Broek, Bolderdijk, & Steg, 2017).

De tweede subgroep legt de hoofdfocus op de *people* en *planet* aspecten, waarbij de *prosperity* aspecten eerder op de achtergrond komen te liggen. We kunnen deze groep beschouwen als "People & Planet + Prosperity". We zien hier vooral artikels die de relatie tussen natuur en welzijn behandelen en dan de link maken naar de stads- of werkcontext. Enkele voorbeelden:

- De effecten van de standaard belichtingsinstelling van een kantoorruimte op het veranderen van de lichtsterkte (en dus energiegebruik) (Heydarian, Pantazis, Carneiro, Gerber, & Becerik-Gerber, 2016).
- De relatie tussen blootstelling aan natuur en het welzijn van werknemers (Korpela et al., 2017).
- De effecten van groene ruimte op psychologisch herstel en waargenomen veiligheid in stedelijke omgevingen (Tabrizian, Baran, Smith, & Meentemeyer, 2018).

Bij de derde en laatste subgroep ligt het *prosperity* aspect nog verder op de achtergrond. Bij deze groep van onderzoeken komt *prosperity* voor als een louter monetair deel van het onderzoeksthema, bijvoorbeeld:

- Verandering in attitudes bij het invoeren van een verkeersopstopplingsbelasting (Nilsson, Schuitema, Bergstad, Martinsson, & Thorson, 2016).
- De verandering in pro-milieugegedrag en -attitudes bij het invoeren van een betaling voor plastic boodschappentassen (Thomas, Poortinga, & Sautkina, 2016).
- Inzicht vergaren in de besluitvorming van consumenten over de adoptie van voertuigen op gas en de mogelijke beleidsinterventies die de acceptatie van dergelijke voertuigen bevorderen (Sopha, Klöckner, & Febrianti, 2017).

3.2 Thema's onderwijs & onderzoek MPM

MPM – onderwijs

De opleiding MPM heeft vier fundamentele leerlijnen, gericht op een duurzame bedrijfsvoering (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018a; Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018b; KU Leuven, 2016a):

- milieu
- preventie (welzijn)
- duurzaam management
- onderzoek

Als we de drie dimensies van duurzaamheid naast deze leerlijnen zetten, zien we dat milieu overeenstemt met *planet*, preventie (welzijn) met *people* en duurzaam management met *prosperity*.

Elk opleidingsonderdeel⁴ binnen de opleiding MPM maakt onderdeel uit van een van deze vier leerlijnen. We merken op dat de indeling van de OPO's over deze leerlijnen (zie Tabel 4) soms arbitrair gebeurde en dat veel OPO's op het raakvlak van twee of meerdere leerlijnen liggen. Zo wordt het OPO "Chemische en biologische agentia" gegeven vanuit een welzijnsperspectief, maar heeft de behandelde materie ook een impact op het milieu. Een tweede voorbeeld is het OPO "Duurzaam materialenbeleid" dat de hoofklemtoon legt op milieu, maar zoals de naam al weggeeft ook aandacht besteed aan de twee overige dimensies van duurzaamheid en bijgevolg ook de twee overige leerlijnen (D. Laporte, persoonlijke communicatie, 13 november 2018).

⁴ De weergegeven OPO's zijn deze uit het nieuwe programma MPM (academiejaar 2019-2020), dus niet het uitdovende programma waarvan deze masterproef nog deel van uitmaakt.

Tabel 4. Opleidingsonderdelen MPM per leerlijn (POC MPM FEB Campus Brussel, 2018)

Leerlijn	OPO
Milieu	<ul style="list-style-type: none"> • Chemie • Biologie • Analyse van de milieuproblematiek • Fysische omgevingsfactoren • Projectwerk Milieu • Beheersing van de milieuproblematiek • Milieurecht • Environmental Economics • Duurzaam materialenbeleid • Energievoorziening en -analyse • Advanced Environmental Economics • Actuele topics milieu(coördinatie)
Preventie (Welzijn)	<ul style="list-style-type: none"> • Welzijn op het werk • Anatomie • Fysiologie • Inleiding tot de biomechanica • Chemische en biologische agentia • Fysieke ergonomie • Engineering Psychology • Arbeidsveiligheid en gezondheid • Elektriciteit • Keuze projectwerk <ul style="list-style-type: none"> ○ Projectwerk Preventie ○ Projectwerk Ergonomie • Bedrijfsveiligheid en preventie • Psychosociale aspecten van het werk • Engineering Risk Management • Capita Selecta Welzijn
Duurzaam management	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame ontwikkeling • Filosofie • Management van mens en organisatie • Economie • Financiële rapportering en besluitvorming • Religie, Zingeving en Levensbeschouwing • Integratie van managementsystemen • Corporate Social Responsibility • Behaviour Change • Multi-actor samenwerking • Transition Management • Keuzeruimte duurzaamheid: <ul style="list-style-type: none"> ○ Maatschappelijk verantwoorde marketing ○ Sustainable Finance ○ Geïntegreerd bedrijfsproject/Social Profit Project ○ Capita Selecta milieu- en preventie management ○ Interdisciplinary Assessment Project ○ Sustainable Development
Onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeks- en analysemethoden • Kwantitatieve onderzoeks- en analysemethoden • Kwalitatieve onderzoeks- en analysemethoden • Masterproef

MPM – onderzoek

Om weer te geven welke thema's er concreet binnen MPM worden behandeld, hanteren we opnieuw de structuur gebaseerd op de acht categorieën o.b.v. de duurzaamheidsdimensies (zie sectie 2.2.2). Per categorie geven we telkens weer welke groepen onderwerpen aan bod kwamen en geven we enkele voorbeelden ter verduidelijking. De publicaties waarnaar wordt verwezen als voorbeeld werden in de referentielijst aangeduid met een dubbele asterisk (**).

3.2.1 Lege categorieën

Er werden geen masterproeven ingedeeld in de categorie "Planet" of in de restcategorie. In de geanalyseerde jaren kwamen er geen masterproeven voor die enkel gingen over *planet*-materie of waarin geen enkel van de duurzaamheidsdomeinen voorkwamen.

3.2.2 People

In deze categorie bevinden zich in de eerste plaats masterproeven waarvan het onderwerp uitsluitend betrekking heeft op de psychologie (nl. het bestuderen van psychologische processen) zonder de link te leggen met een ander thema, bijvoorbeeld:

- De invloed van sociale en hypothetische afstand op perceptuele matching (Van Der Jeugd, 2016).
- Het effect van sociale en temporele afstand op perceptuele matching (Vansweevelt, 2016).
- De invloed van temporele psychologische afstand op perceptuele matching (Hofmans, 2017).

Een tweede groep masterproeven in deze categorie bespreekt psychologische verschijnselen in relatie met veiligheid/welzijn, bijvoorbeeld:

- Risicoperceptie van smartphonegebruik tijdens het rijden (Moreau, 2018).
- Het effect van onbewuste incompetentie (het zgn. Dunning-Kruger effect) op de kennis van verkeersregels (Christiaens, 2018).
- De invloed van een klassiek calorielabel versus PACE-labels op intentie tot consumptie (Van Mol, 2018).

3.2.3 Prosperity

Een aantal masterproeven hebben hernieuwbare energieproductie als hun onderwerp. Volgens onze gehanteerde leidraad zijn dergelijke onderwerpen zuiver *prosperity*, maar we kunnen niet ontkennen dat deze onderwerpen ook een onmiskenbare band vertonen met de *planet*-dimensie. Om consistent te blijven aan onze leidraad, werden deze masterproeven uitsluitend in deze categorie ondergebracht. Enkele voorbeelden:

- De efficiëntie van residentiële fotovoltaïsche installaties in Vlaanderen (Fiesack, 2017).
- De mogelijkheid tot kosteneffectieve implementatie van een fotovoltaïsch opslagsysteem in Vlaamse huishoudens (Flamand, 2017).
- Economische haalbaarheid van waterstof als energiedrager bij de toenemende penetratie van hernieuwbare energie in Vlaanderen (Vanden Broeck, 2018).

3.2.4 People & Planet

De eerste groep onderwerpen in deze categorie hebben alle betrekking op een combinatie van milieu en welzijn (zijnde veiligheid of gezondheid), zoals:

- De rol van getalgevoeligheid en aard van de opleiding bij risicoperceptie m.b.t. zowel veiligheid als milieu (Doms, 2016).
- De invloed van getalgevoeligheid op de perceptie van milieu- en veiligheidsrisico's (De Loecker, 2017).
- Onderzoek naar de milieu- en gezondheidsimpact van haarverf (Vanmontfort, 2017).

De tweede groep onderwerpen brengt psychologische processen in relatie tot milieuvriendelijk gedrag, zoals:

- De manier waarop de consument op de hoogte wordt gebracht van de milieu- en gezondheidsimpact van diverse mono-dosiswasmiddelen (Van Der Jeugd, 2017).
- De invloed van *social labeling* op milieuvriendelijke intenties (Brusseleer, 2018).
- De impact van mindfulness van een persoon op de effectiviteit van advertenties die nadruk leggen op intrinsieke versus extrinsieke motivaties (Istas, 2018).

3.2.5 People & Prosperity

De categorie "People & Prosperity" is de grootste categorie. We onderscheiden hier vier groepen van onderwerpen. Ten eerste zijn er de masterproeven die focussen op job design en deel uitmaken van de arbeids- en organisatiepsychologie, bijvoorbeeld:

- In welke mate verveling op het werk een oorzaak is van *job crafting* (Vos, 2016).
- De invloed van zelfpromotie op de beoordeling van faalangstige kandidaten in een selectiecontext (Hemelaer, 2018).
- Onderzoek naar antecedenten voor job design op het niveau van de leidinggevende (Bastiaensen, 2018).

Ten tweede vonden we masterproeven die zich richten op het psychosociaal welzijn op het werk, met name psychosociale factoren en stress op het werk. Enkele voorbeelden:

- De rol van optimisme en pessimisme in het *Job Demands-Resources Model* (Belon, 2017).
- De rol van faalangst in de context van burn-out (Dhamers, 2017).
- De relatie tussen werkstressoren, pesten op het werk, en negatieve emoties en emotionele gedragingen (Smets, 2017).

Ten derde zijn er de masterproeven die de job koppelen met lichamelijke (fysieke) gezondheid en overeenstemmen met enerzijds de arbeidsfysiologie en anderzijds de fysieke ergonomie. Enkele voorbeelden:

- Onderzoek over de werkgerelateerde blootstelling aan toluen (Sollie, 2016).
- Vergelijken van methoden voor het evalueren van de fysieke belasting ter hoogte van de lage rug bij het manueel hanteren van lasten (De Rop, 2017).
- Het effect van de lichaamshouding op rugbelasting bij het uitoefenen van duw- en trekbewegingen (Van Den Bulcke, 2017).

De vierde en laatste groep bevat geen onderwerp dat we aan een specifiek kennisveld kunnen toeschrijven. Hierin bevinden zich masterproeven van diverse onderwerpen die zowel *people-* als *prosperity-*materie onderzoeken, onder andere:

- De meerwaarde van *cohousing* voor de maatschappij (Vancayzeele, 2016).
- Risicoperceptie van de negatieve effecten van smartphonegebruik op kwaliteit en productiviteit bij werkenden en studenten (Lambrechts, 2018).
- De impact van etnische identiteit op de waardering van cultureel erfgoed (Boutsen, 2018).

3.2.6 Planet & Prosperity

In deze categorie vinden we voornamelijk masterproeven die gaan over het monetair waarderen van verscheidene soorten van milieukapitaal. Deze groep van masterproeven komt overeen met het domein van de milieu-economie. Enkele voorbeelden:

- Onderzoek naar de recreatiewaarde van het Bos t'Ename a.d.h.v. de individuele reiskostenmethode (De Wolf, 2016).
- Meting van de waardering van milieu en natuur aan de Belgische kust a.d.h.v. de hedonische prijsmethode (Verbruggen, 2017).
- Waardering van privaat groen en groen in de omgeving bij de Vlaamse bevolking a.d.h.v. een keuze-experiment (Biesemans, 2018).

Een tweede groep onderzoeken focust zich op energie (zowel aanwending/consumptie als productie), bijvoorbeeld:

- Milieu-impact van verschillende soorten zonnepanelen d.m.v. een levenscyclusanalyse (Van Olmen, 2017).
- Optimale valorisatie van hernieuwbare energie bij een vloot van geëlektrificeerde voertuigen (Voulismas, 2017).
- Onderzoek naar de ecologische impact van een brandstofcel microWKK-systeem (Stulens, 2018).

Naast de voorgaande groep komen er nog tal van andere masterproeven voor die zowel handelen over *planet*- en *prosperity*-materie, maar waarin we geen duidelijke groepen in kunnen onderscheiden. Enkele voorbeelden:

- Evolutie van de omzet en tewerkstelling voor de actoren in de Vlaamse bodemsaneringsmarkt (Vermeersch, 2016).
- Analyse van de *Individual National Determined Contributions* van de COP21 (De Swert, 2018).
- Vergelijking tussen de klassieke keten en de korte keten van PVC-afval op de maatschappelijke welvaart (Van Boxstael, 2018).

3.2.7 People & Planet & Prosperity

In deze categorie zien we – net zoals bij de milieupsychologie-artikels uit de JEP – twee groepen van onderzoeken. Een eerste groep zijn masterproeven die expliciet spreken over het concept duurzaamheid (volgens de door ons gehanteerde definitie van duurzaamheid o.b.v. de drie P's), bijvoorbeeld:

- Kritische beoordeling van de *Genuine Savings* methode als indicator voor duurzame ontwikkeling (Dubois, 2016).
- De verwachtingen van duurzaamheidscompetenties voor werknemers (Ruytjens, 2017).
- Hoe *grassroots community*-initiatieven duurzame voedselnetwerken in Brussel bevorderen (Van Bever, 2018).

De tweede groep wordt gevormd door masterproeven die aspecten behandelen van alle drie de duurzaamheidsdimensies, zonder naar het concept duurzaamheid te verwijzen. Enkele voorbeelden:

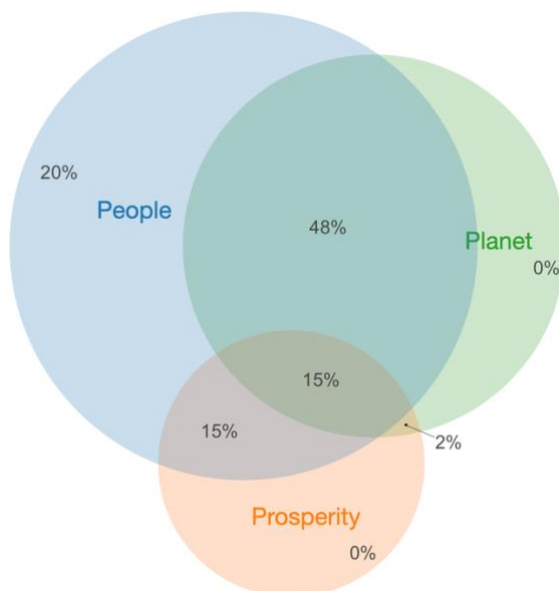
- De invloed van milieugedrag uit het verleden op de betalingsbereidheid voor biologisch geteelde appels in kader van morele licentie (*moral licensing*) (Deboever, 2017).
- De inzetbaarheid van sociale economie in de sloopsector (Appels, 2017).
- Waardering van privaat cultureel erfgoed en privaat groen in Vlaanderen met focus op geografische verschillen (Baeyens, 2018).

3.3 Match onderzoeksvelden milieupsychologie & MPM

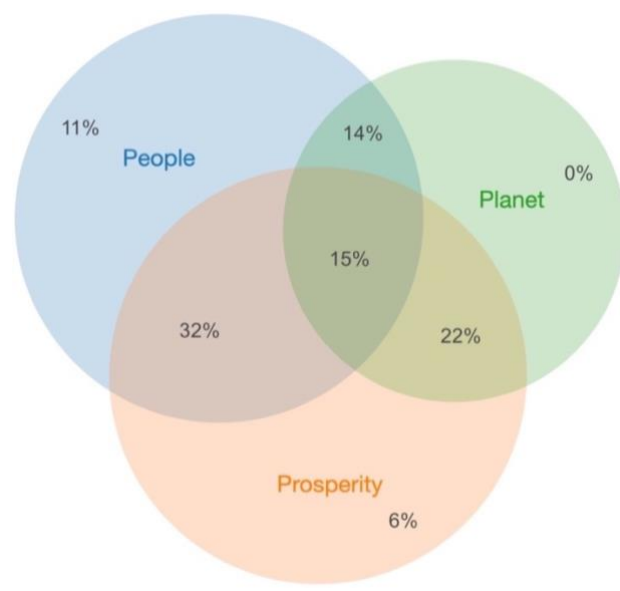
Tabel 5 geeft de procentuele verdeling weer over de acht door ons onderscheiden categorieën (cf. sectie 2.2.2) van enerzijds de milieupsychologie-artikels uit de JEP en anderzijds de masterproeven in MPM. Dit laat ons toe de twee onderzoeksdomeinen (zijnde milieupsychologie en MPM) met elkaar te vergelijken. Tussen haakjes geven we in Tabel 5 ook het absolute aantal onderzoeken weer in elk van de verschillende categorieën. Op basis van deze percentages, werden twee venndiagrammen getekend waarbij de omvang van de respectievelijke cirkels in verhouding is met de bovenvermelde percentages. Het resultaat valt te zien in Figuur 4 en Figuur 5.

Tabel 5. Procentuele verdeling (en absolute aantallen) van de geanalyseerde onderzoeken uit JEP en MPM over de acht categorieën o.b.v. de drie dimensies van duurzaamheid

	JEP	MPM
People	20% (51)	11% (7)
Planet	0% (0)	0% (0)
Prosperity	0% (0)	6% (4)
People & Planet	48% (122)	14% (9)
People & Prosperity	15% (37)	32% (21)
Planet & Prosperity	2% (6)	22% (14)
People & Planet & Prosperity	15% (37)	15% (10)
Restcategorie	0% (0)	0% (0)
Totaal	100% (253)	100% (65)

Figuur 4. Procentuele verdeling publicaties JEP over de acht gedefinieerde categorieën

Figuur 5. Procentuele verdeling publicaties MPM over de acht gedefinieerde categorieën

Uit Figuren 1 en 2 leiden we af dat de MPM-venndiagram meer gebalanceerd is dan die van de JEP. Hiermee bedoelen we dat de overlap tussen de duurzaamheidsdimensies (nl. de doorsnedes van twee dimensies) bij MPM in meer gelijke mate verdeeld is dan bij de JEP. Zo zien we dat de onderzoeken in MPM voornamelijk minstens twee duurzaamheidsdimensies behandelen (32%, 22%, 14% en 15%). Daarnaast focust 11% van de onderzoeken in MPM uitsluitend op het *people*-domein en 6% uitsluitend op het *prosperity*-domein. Er is geen enkel onderzoek dat uitsluitend handelt rond het *planet*-domein. De milieupsychologie-artikels uit de JEP focussen hoofdzakelijk (48%) op de intersectie tussen het *people*- en *planet*-domein. 20% van de artikels focust uitsluitend op het *people*-domein, 15% op de intersectie tussen *people* en *prosperity* en 15% omvat alle drie de domeinen. Slechts 2% van de artikels handelt over de combinatie van *planet*- en *prosperity*-materie. In de JEP waren er geen artikels die uitsluitend focusten op het *planet*-domein, noch het *prosperity*-domein. Ten slotte merken we op dat het percentage onderzoeken dat alle drie de duurzaamheidsdimensies omvat gelijk is in beide onderzoeksdomeinen, namelijk 15%. Een χ^2 -toets wees uit dat de verdeling over de acht categorieën verschillend is tussen de JEP en MPM, $\chi^2(7, n = 318) = 72, p < .0005$.

Ter informatie geven we in Tabel 6 de individuele Chi-kwadraatwaarden weer per cel. Waar deze individuele componenten het grootst zijn, situeren zich de grootste verschillen tussen de verwachte waarde en de waargenomen waarde van de procentuele verdeling. De significante waarden staan in de tabel aangeduid met asterisk(s).

Tabel 6. Individuele χ^2 -componenten in de vergelijking tussen de JEP en MPM o.b.v. de acht categorieën

	χ^2 -component	
	JEP	MPM
People	0,5109	1,9885
Planet	0	0
Prosperity	3,1824	12,3868***
People & Planet	3,0321	11,8017***
People & Prosperity	1,8122	7,0538**
Planet & Prosperity	6,1744*	24,0327***
People & Planet & Prosperity	0,0041	0,0161
Restcategorie	0	0

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

4 Discussie

4.1 Bespreking resultaten

4.1.1 Onderzoeksonderwerpen milieupsychologie

Om de eerste onderzoeksvraag te beantwoorden – Welke onderzoeksonderwerpen worden er momenteel in de milieupsychologie behandeld? – gingen we na welke onderzoeksonderwerpen er momenteel in de milieupsychologie worden behandeld. Dit deden we op basis van een literatuuranalyse in de milieupsychologie waarbij we de empirische studies van de drie laatste jaargangen van het tijdschrift JEP hebben geanalyseerd. Hieronder geven we eerst een samenvatting van de geïdentificeerde onderzoeksvelden. Daarna reflecteren we op enkele zaken die ons opvielen naar aanleiding van de thematische analyse.

4.1.1.1 Samenvatting

Uit de resultaten blijkt dat in de discipline van de milieupsychologie steeds meerdere onderzoeksvelden met elkaar worden gecombineerd. Deze waargenomen multidisciplinariteit valt af te leiden uit de verschillende categorieën die we onderscheiden hebben op basis van de duurzaamheidsdimensies. De meeste geanalyseerde publicaties werden voornamelijk ingedeeld in een categorie die meer dan één duurzaamheidsdimensie omvatte (80%), wat inhoudt dat de meeste van deze onderzoeken over meer dan één soort materie handelen. In Tabel 5 zien we dat de grootste categorie in milieupsychologie, de “People & Planet” categorie is (48%). De volgende grootste categorie is “People” met 20%, gevolgd door “People & Prosperity” en “People & Planet & Prosperity” met elk 15%.

Het overgrote deel van de publicaties (48%) werd ingedeeld onder de categorie “People & Planet”. Dit valt te verwachten gegeven de naam van de discipline: milieu stemt overeen met *planet* en psychologie stemt overeen met *people*. We zien in deze categorie een groot aantal artikels (25%) die beschrijvend werken rond het natuurlijke milieu in relatie tot psychologische of sociale processen. Dit onderwerp wordt gevolgd door onderwerpen die het natuurlijk milieu koppelen aan psychisch welzijn (9%) of aan gedragsverandering (8%). Daarnaast merken we zowel artikels op die de invloed van *planet* op *people* bekijken als de invloed van *people* op *planet*. Artikels waarin sprake is van een echte wisselwerking – een zogenaamde transactie – tussen de twee bleven echter uit.

De tweede grootste categorie (20%) waarin de artikels werden ingedeeld, is de “People” categorie. We zien hier vooral onderzoeken die hoofdzakelijk een psychologische insteek hebben en een link leggen naar een type omgeving die geen pijler van duurzaamheid in zich draagt. Deze artikels bevatten omgevingsfactoren die niet vallen toe te schrijven aan de natuurlijke omgeving (dus geen *planet*), noch een stads- of werkomgeving (dus geen *prosperity*), maar wel voornamelijk aan een woonomgeving (nl. de individuele woonbeleving en niet huisvesting) of de ruimtelijke omgeving (nl. navigatie en ruimtelijke kennis). Bovendien zit er in deze categorie ook een cluster artikels die de cognitieve ergonomie als thema draagt.

We verwijzen naar Figuur 3 voor een overzicht van de vastgestelde onderwerpen voor elk van de acht categorieën. Uit deze figuur blijkt dat de meest voorkomende thema's de volgende zijn: psychologische en sociologische processen in relatie tot milieugegedrag (25%), het natuurlijke milieu in relatie tot welzijn (9%), gedragsverandering naar milieuvriendelijk gedrag (8%), psychologische processen in relatie tot algemene omgevingskenmerken (8%), en holistische thema's waarin de drie domeinen van duurzaamheid zijn vertegenwoordigd (8%). In de paragrafen die volgen, bespreken we de meest noemenswaardige thema's.

In de drie afgelopen publicatiejaren van de JEP valt een groot aantal artikels te zien dat handelt over milieu(on)vriendelijk gedrag en -attitudes, bezorgdheid en overtuigingen rond het milieu, duurzaamheid, en klimaatverandering. Deze thema's komen vooral voor in de “People & Planet” categorie (voor 39% van het corpus), maar ook in de “Planet & Prosperity” en “People & Planet & Prosperity” categorieën (\pm 15,5% van het corpus). In lijn met Gifford (2009), Giuliani en Scopelliti (2009), en Uzzell en Rätzl (2009) kunnen we dus stellen dat de milieupsychologie – althans in de JEP – overhelpt naar een milieupsychologie van de duurzaamheid.

Een volgende vaak terugkerende thematiek (\pm 23% van het corpus) is die van welzijn, zowel in termen van veiligheid als van gezondheid. In de JEP zijn er artikels die het menselijk welzijn beschouwen in relatie tot de werkcontext, de stadscontext, de huiscontext, en uiteraard het natuurlijke milieu. Waarbij de laatstgenoemde het meest doorweegt in de JEP (nl. 9% van het corpus).

Daarnaast komen er in de JEP een aanzienlijke hoeveelheid (\pm 13,5% van het corpus) onderzoeken voor die spreken over de stad- of werkcontext. Wanneer deze niet de link leggen met welzijn, leggen zij onder andere de link met het natuurlijke milieu of met sociale interacties.

4.1.1.2 Reflectie

Een eerste opmerking dient te worden gemaakt rond het begrip “milieu”. Niet alle artikels handelen over “het milieu” zoals wij dat vanuit de opleiding MPM begrijpen en vallen dus niet per se onder *planet*. Zoals in de inleiding werd aangehaald, vat de milieupsychologie de term “milieu” zeer breed op. Het meest voor de hand liggende vanuit onze discipline is om bij het lezen van “milieu” te denken aan het natuurlijke milieu. Dit is in de milieupsychologie niet steeds het geval en bijgevolg zouden we er beter aan doen om “milieu” in de milieupsychologie telkens te lezen als “omgeving”. Bij de analyse van de milieupsychologie-artikels zien we dat naast de natuurlijke omgeving, nog vijf andere vormen van “milieu” bestaan. Namelijk het stedelijke milieu (*urban environment*), het werkmilieu of organisatiemilieu (*occupational environment*), het woonmilieu (*residential environment*), het leer- of schoolmilieu (*educational environment*), en het ruimtelijke milieu (*spatial environment*). Het merendeel van artikels koppelt een van deze soorten milieu vaak aan een ander onderwerp (bv. psychisch welzijn, jobtevredenheid of gedragsverandering).

Een tweede vermeldenswaardig punt is datgene van de psychologie. Het zou immers vreemd zijn indien de psychologie afwezig zou blijven in een domein als de milieupsychologie. Het feit dat de psychologie zo sterk vertegenwoordigd is in de milieupsychologie-artikels, kan een mogelijke vertekening zijn in het huidige onderzoek, aangezien enkel milieupsychologie-artikels uit de JEP werden geanalyseerd en dit tijdschrift wordt gekenmerkt door een grotere insteek vanuit de psychologie (versus bijvoorbeeld E&B).

Ten slotte willen we een belangrijke opmerking maken rond een concept dat in dit huidige onderzoek veel aan bod komt, namelijk duurzaamheid. Een probleem dat we identificeerden tijdens onze analyse was dat duurzaamheid in de JEP niet steeds overeenkwam met de opvatting van duurzaamheid binnen de opleiding MPM, namelijk de combinatie van een ecologische, sociale en economische dimensie. Een aanzienlijk aantal artikels in de JEP spreekt over duurzaamheid, maar uitsluitend in het licht van milieuvriendelijke materie. Dit betekent dat we toch voorzichtig moeten zijn om het label “milieupsychologie van de duurzaamheid” te gebruiken, aangezien een correcter label “milieupsychologie van de milieuvriendelijkheid” of “milieupsychologie van de ecologische duurzaamheid” zou zijn. Desalniettemin zien we dat er 15% van de milieupsychologie-artikels wel degelijk handelt over zowel ecologische, sociale als economische materie. Een nuancering hierin is dat slechts een klein deel van de artikels (2 op de 253 in ons corpus) het concept “*sustainability*” expliciet vermeld (volgens onze gehanteerde definitie). Bovendien komen de drie dimensies ook niet altijd met hetzelfde gewicht voor in elk artikel.

4.1.2 Meerwaarde milieupsychologie voor MPM

Om de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden – In welke mate biedt milieupsychologie een meerwaarde voor toekomstig onderzoek in de opleiding MPM? – gingen we na hoever het onderzoeksdomein van de milieupsychologie en dat van MPM overeenkomen. De input voor het beantwoorden van deze vraag bestond uit de literatuuranalyse in zowel milieupsychologie als MPM, samen met de indelingen over de acht categorieën op basis van de duurzaamheidsdimensies. De gegevens van beide literatuuranalyses werden gebruikt in combinatie met de grafische resultaten om een antwoord te formuleren op de tweede centrale onderzoeksvraag.

4.1.2.1 Milieuvriendelijk gedrag

De veronderstelling was dat de milieupsychologie, gegeven zijn naam, voornamelijk de intersectie tussen het *people*- en *planet*-domein zou bestrijken. Figuur 4 maakt duidelijk dat dit ook werkelijk het geval is (nl. 48% van alle milieupsychologie-artikels). Deze groep van onderzoeken handelt over attitudes en perceptie van mensen rondom milieuthema's, zoals klimaatverandering, alternatieve vormen van wagengebruik, recyclage etc. Ter vergelijking zien we bij MPM dat deze categorie minder prominent is dan in de JEP (14% van de MPM-masterproeven). Bij de *people*- en *planet*-onderzoeken in MPM zien we ook een groep onderwerpen die psychologische processen in relatie tot milieuvriendelijk gedrag brengt. De meerwaarde van de milieupsychologie voor MPM ligt naar onze

mening in de onderwerpen rond gedragsverandering. In de JEP vonden we veel artikels terug die aan de hand van een psychologische of sociologische insteek proberen om gedragsveranderingsprocessen in gang te steken of om milieu(on)vriendelijk gedrag beter te begrijpen.

In het nieuwe programma van de opleiding MPM, zien we een OPO *Behaviour Change* ingebouwd in het masterjaar. Dit OPO richt zich op hoe we mensen kunnen aansporen om een bepaald gewenst gedrag te stellen. Omdat de doelstellingen en inhoud van dit OPO op het moment van deze masterproef nog niet beschikbaar zijn, kunnen we geen sluitende opmerkingen maken. We kunnen er enkel voor pleiten dat dit vak niet uitsluitend een focus heeft op een specifiek domein, maar holistisch te werk gaat. In andere woorden raden we aan dat het OPO zowel naar gedragsverandering kijkt in termen van risico-/veiligheidsgedrag, milieuvriendelijk gedrag en duurzame management praktijken.

Daarnaast lijken ons volgende onderzoeksthema's uit de milieupsychologie ook mogelijks relevant om binnen MPM onderzoek rond te voeren: politieke voorkeuren enerzijds en persoonskenmerken anderzijds in relatie tot milieu-attitudes. Volgens ons zijn deze twee pistes vooral interessant in het kader van beleidsmaatregelen of om campagnes beter af te stemmen.

4.1.2.2 *Welzijn*

Zoals bleek uit de eerste onderzoeksvraag, komen er in de milieupsychologie een aanzienlijke hoeveelheid artikels voor die handelen over het bevorderen van welzijn. Deze artikels komen voor in de *people*-categorie alsook de intersecties tussen *people* met *planet*, en *people* met *prosperity*.

Als we de link leggen naar MPM, zien we dat op het vlak van *people* en *planet* in combinatie met welzijn er in beide onderzoeksdomeinen onderzoeken aan bod komen die handelen over de invloed van het natuurlijke milieu op het welzijn. We moeten wel nuanceren dat bij de milieupsychologie deze onderzoeken voornamelijk handelen over de effecten van een natuurlijke omgeving op de psychische gezondheid, terwijl bij MPM de nadruk ligt op risicoperceptie van veiligheid en milieu. We interpreteren dit als een zwakke overeenkomst tussen de twee onderzoeksdomeinen.

Wanneer we kijken naar welzijn in de andere categorieën, zien we een sterke overeenkomst in de onderwerpen rond organisationeel welzijn. Bij de milieupsychologie zien we een aantal onderzoeken (2,5% van het corpus) rond de werkomgeving, waar deze soms worden gekoppeld aan het welbevinden bij werknemers. De grootste groep van onderzoeken in MPM (32%) heeft betrekking op arbeids- en organisatiepsychologie en psychosociale factoren en stress op het werk.

Verder komen er in de milieupsychologie onderzoeken voor die niet aanwezig zijn binnen MPM, maar interessante pistes kunnen vormen voor toekomstig onderzoek binnen MPM. Zo denken we dat onderwerpen rond *urban planning* relevant kunnen zijn. Dit vooral in de beleidsvorming rond de transitie naar duurzamere steden. Daarnaast lijken ons onderzoeken die focussen op de opinie en impact van mensen in verband met grondstoffenwinning en energieproductie/-voorziening thema's die aansluiten bij de doelen van de opleiding om de maatschappelijke welvaart te bevorderen. Hoewel er wel onderzoeken in MPM bestaan die spreken over energievoorziening, leggen zij nog niet de link naar enige vorm van sociale materie (zoals het politieke karakter, de publieke opinie, of het menselijk welzijn).

4.1.2.3 *Menselijke cognitie*

Een derde opmerkelijke overeenkomst tussen de twee onderzoeksdomeinen ligt in het thema van de psychologie. Zowel de JEP als MPM hebben een groep onderzoeken die min of meer handelen rond psychologische processen (resp. 20% en 11%). Bij de milieupsychologie wordt de link gelegd met algemene omgevingskenmerken, terwijl MPM de link legt met veiligheid/welzijn of zuiver psychologisch handelt.

Vervolgens bestaan er in de milieupsychologie artikels over welzijn in relatie tot de individuele woonbeleving. Aangezien dit thema niet beantwoordt aan de doelstellingen van de opleiding, achten wij het niet relevant voor MPM. Artikels rond cognitieve ergonomie en ruimtelijke kennis komen voor in de milieupsychologie, maar niet zo zeer bij MPM. Dit kan als verwonderlijk beschouwd worden, gezien

het OPO *Cognitive Ergonomics* in de opleiding MPM. Bovendien zijn de twee vermelde onderwerpen relevant in kader van veiligheid. Het zou interessant zijn mocht er in MPM meer onderzoek worden gevoerd rond deze thema's.

4.1.2.4 Milieu en economie

De kleinste categorie bij de milieupsychologie (2%), "Planet & Prosperity", vormt bij MPM de tweede grootste (22%). In de milieupsychologie gaat het om onderzoeken die een monetaire link leggen met het natuurlijke milieu of het natuurlijke milieu koppelen aan een werkcontext. Bij MPM zien we ook onderzoeken die zowel handelen over *planet* en *prosperity*, met de grootste groep die specifiek de discipline van de milieu-economie benadert. Aangezien er in het door ons bestudeerde corpus van milieupsychologie-artikels geen nieuwe invalshoeken te vinden zijn voor onderzoek in MPM binnen deze categorie, kunnen we hier geen adviezen formuleren.

4.1.2.5 Duurzaamheid

Ten slotte kijken we naar de "duurzaamheidscategorie", waarin de onderzoeken werden ingedeeld die zowel *people*-, *planet*- als *prosperity*-materie bevatten. Het viel ons op dat deze categorie even groot is (15%) in beide onderzoeksdomeinen alsook hetzelfde onderscheid aanwezig is tussen enerzijds artikels die expliciet over het concept duurzaamheid handelen en anderzijds artikels die – al dan niet toevallig – de drie domeinen van duurzaamheid omvatten. In de onderzochte jaargangen van de JEP waren er slechts twee onderzoeken die duurzaamheid expliciet vermeldden volgens de definitie die deze masterproef hanteert (1% van het corpus onderzochte milieupsychologie-artikels). Dit in tegenstelling tot MPM, waarin er vier van dergelijke onderzoeken aan bod kwamen (6% van het corpus masterproeven). We zouden dus – voorzichtig – kunnen concluderen dat MPM een sterkere visie heeft op duurzaamheid/duurzame ontwikkeling dan de discipline van de milieupsychologie, of alleszins een sterkere interesse heeft. Dit is enigszins logisch, gezien duurzaamheid een van de fundamenteën van de opleiding is.

Wat betreft de onderzoeken die een zogenaamde 360°, holistische visie vertonen, is een vergelijking maken tussen de milieupsychologie en MPM moeilijk. Bij de milieupsychologie waren we in staat om enkele subgroepen te onderscheiden, hetgeen niet mogelijk was bij MPM aangezien we daar met een kleiner corpus van onderzoeken werkten. Beide onderzoeksdomeinen bevatten wel dergelijke onderzoeken (14% bij de milieupsychologie-artikels en 9% bij de MPM-masterproeven), hetgeen we toch willen beklemtonen.

4.2 Kanttekeningen bij de huidige studie

Hieronder lijsten we enkele noemenswaardige opmerkingen op bij deze masterproef, vergezeld met een bondige toelichting.

Beperking tot de JEP. We beperkten ons in dit onderzoek tot slechts één wetenschappelijk tijdschrift, namelijk *The Journal of Environmental Psychology* (JEP). Deze keuze werd bewust gemaakt om een de essentie van een breed en divergent onderzoeksdomein te kunnen weergeven. We beseffen dat de milieupsychologie veel meer (kan) omvat(ten) dan hoe deze discipline in dit tijdschrift wordt geschetst. We zijn er ons van bewust dat deze beperking een vertekening van onze resultaten kan opleveren, aangezien de JEP een grotere nadruk legt op psychologie, terwijl bv. het tijdschrift *Environment and Behaviour* (E&B) meer de focus legt op architectuur en ontwerp. Vanuit het perspectief van MPM hebben we volgens ons echter de juiste keuze gemaakt, aangezien de humane wetenschappen een belangrijke rol spelen in deze opleiding, terwijl dit voor architectuur en ontwerp veel minder het geval is. Dit onderzoek zou in de toekomst kunnen worden gerepliceerd waarbij het tijdschrift E&B als corpus wordt gebruikt en nadien de resultaten van de twee onderzoeken met elkaar worden vergeleken.

Aantal masterproeven MPM. We waren niet in staat om alle masterproeven van het laatste academiejaar (2017-2018) mee te nemen in dit onderzoek. Dit komt doordat deze masterproeven met enige vertraging doorstromen naar Limo (C. Morlion, persoonlijke communicatie, 24 oktober 2018). Uit

het overzichtsdokument dat werd gedeeld door mevr. Morlion (2018) blijkt dat er in het academiejaar 2017-2018, 32 masterproeven werden afgelegd. Slechts 27 van deze masterproeven konden worden opgenomen in dit onderzoek. Na afloop van onze analyse bleek dat er intussen nog twee bijkomende masterproeven waren opgenomen in Limo, wat een bevestiging is van deze trage doorstroom.

Indeling in de acht categorieën. Voor de toekomst lijkt het interessant om via een vervolgonderzoek na te gaan wat de mate van interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van ons classificatiesysteem is. De huidige indeling en thematische analyse verliepen volgens de expertise van slechts één onderzoeker. Bijgevolg is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van het gehanteerde classificatiesysteem niet gekend. Gegeven de omstandigheden en beperkte tijd waarin deze masterproef werd uitgevoerd, was het niet mogelijk om dit al in dit huidige werk te incorporeren.

Duurzame ontwikkeling. Volgens de United Nations (2015) maken vijf concepten het begrip duurzame ontwikkeling uit. Naast *planet*, *people* en *prosperity* (zgn. “drie P’s”), voegen de United Nations ook *partnership* en *peace* toe als onderdelen van duurzaamheid. Dit onderzoek beperkte zich tot slechts de *triple bottom line*, zoals geconceptualiseerd in het werk van Elkington (1999). Deze afbakening werd bewust gemaakt omdat in dit onderzoek een aftoetsing plaatsvindt aan MPM. Aangezien deze drie oorspronkelijke domeinen van duurzaamheid prominent in de opleiding MPM aanwezig zijn, hebben we ervoor geopteerd om deze “drie P’s” te hanteren. Dit is geen echte beperking van ons onderzoek, gezien het ons doel was om de meerwaarde voor MPM te bepalen. Vanuit dit oogpunt is het logisch dat we in onze analyse diezelfde drie P’s als vertrekpunt nemen.

Duurzaamheid en MPM. Zoals we hierboven aanhaalden, is de visie van MPM op duurzaamheid niet volledig. De dimensies *partnership* en *peace* worden vernoemd in de omschrijving van de opleiding, maar komen niet expliciet voor in de OPO’s (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018a). Met wat goede wil kunnen we na analyse van de blauwdruk MPM (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, 2018b) wel het aspect van *partnership* terugvinden in het feit dat MPM staat voor een multi-, inter- en transdisciplinaire aanpak (met andere woorden samenwerking (*partnership*) tussen verschillende expertisevelden en stakeholders). De dimensie *peace* is daarentegen nergens concreet terug te vinden, hetgeen gerechtvaardigd is, gegeven de naam en de doelstelling van de opleiding. Bijgevolg beschouwen we dit ook niet als een echte beperking van het huidige onderzoek.

4.3 Conclusie

We begonnen dit onderzoek vanuit de vaststelling dat de milieupsychologie en MPM enkele raakvlakken lijken te hebben. Immers zowel het aspect van milieu als dat van psychologie duidelijk aanwezig zijn in beide onderzoeksdomeinen.

Het doel van deze masterproef was om na te gaan of de discipline van de milieupsychologie al dan niet een meerwaarde zou kunnen vormen voor toekomstig onderzoek in MPM. Uit onze literatuuranalyse bleek dat MPM op sommige punten inspiratie kan halen uit de onderzoeksthema’s die momenteel worden behandeld in de milieupsychologie, namelijk: het begrijpen of beïnvloeden van milieuge drag o.b.v. psychologische of sociologische kaders, politieke voorkeuren en persoonskenmerken in relatie tot milieu-attitudes, *urban planning*, opinie en impact i.v.m. grondstoffenwinning en energieproductie/-voorziening, cognitieve ergonomie, en ruimtelijke kennis. Op vlak van andere onderwerpen gaat MPM momenteel dan weer verder dan de milieupsychologie, namelijk: arbeids- en organisatiepsychologie, psychosociaal welzijn op het werk, milieu-economie, en duurzame ontwikkeling, wat niet onlogisch is gezien de insteek van de opleiding MPM veel ruimer is dan enkel milieupsychologie.

5 Referenties

- Abram, D. (1996). *The spell of the sensuous: Perception and language in a more-than-human world*. New York, NY: Pantheon Books.
- * Afsar, B., Badir, Y., & Kiani, U. S. (2016). Linking spiritual leadership and employee pro-environmental behavior: The influence of workplace spirituality, intrinsic motivation, and environmental passion. *Journal of Environmental Psychology, 45*, 79–88. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.11.011>
- ** Appels, M. (2017). *De inzetbaarheid van sociale economie in de sloopsector: Eigenschappen en competenties van werknemers* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Axon, S. (2017). “Keeping the ball rolling”: Addressing the enablers of, and barriers to, sustainable lifestyles. *Journal of Environmental Psychology, 52*, 11–25. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.05.002>
- ** Baeyens, A. (2018). *Geografische verschillen in waardering van privaat cultureel erfgoed en privaat groen in Vlaanderen* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Bailey, E., Devine-Wright, P., & Batel, S. (2016). Using a narrative approach to understand place attachments and responses to power line proposals: The importance of life-place trajectories. *Journal of Environmental Psychology, 48*, 200–211. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.10.006>
- Barker, R. G. (1968). *Ecological psychology: Concepts and methods for studying the environment of human behavior*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- ** Bastiaensen, C. (2018). *Een studie naar antecedenten voor job design op het niveau van de leidinggevende* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Belanche, D., Casaló, L. V., & Flavián, C. (2017). Understanding the cognitive, affective and evaluative components of social urban identity: Determinants, measurement, and practical consequences. *Journal of Environmental Psychology, 50*, 138–153. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.02.004>
- ** Belon, L. (2017). *De rol van optimisme en pessimisme in het Job Demands-Resources Model* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Bernardo, F., & Palma-Oliveira, J. (2016). Urban neighbourhoods and intergroup relations: The importance of place identity. *Journal of Environmental Psychology, 45*, 239–251. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.010>
- ** Biesemans, R. (2018). *Waardering van privaat groen en groen in de omgeving via een keuze-experiment* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Bissing-Olson, M. J., Fielding, K. S., & Iyer, A. (2016). Experiences of pride, not guilt, predict pro-environmental behavior when pro-environmental descriptive norms are more positive. *Journal of Environmental Psychology, 45*, 145–153. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.001>
- Bond, G., & Scriptie vzw. (2009). Een abstract schrijven. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.scriptieprijis.be/een-abstract-schrijven>
- Bonnes, M., & Bonaiuto, M. (2002). Environmental psychology: From spatial-physical environment to sustainable development. In R. B. Bechtel, & A. Churchman (Eds.), *Handbook of environmental psychology* (pp. 28–54). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- * Borragán, G., Deliens, G., Peigneux, P., & Leproult, R. (2017). Bright light exposure does not prevent the deterioration of alertness induced by sustained high cognitive load demands. *Journal of Environmental Psychology, 51*, 95–103. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.03.008>

- ** Boutsen, L. (2018). *De impact van etnische identiteit op de waardering van cultureel erfgoed in Vlaanderen* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Brown, G., & Zhu, H. (2016). 'My workspace, not yours': The impact of psychological ownership and territoriality in organizations. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 54–64. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.08.001>
- * Brügger, A., Morton, T. A., & Dessai, S. (2016). "Proximising" climate change reconsidered: A construal level theory perspective. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 125–142. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.004>
- ** Brusseleer, L. (2018). *Hoe hypocriet zijn mensen in hun milieugedrag?* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Campagna, G. (2016). Linking crowding, housing inadequacy, and perceived housing stress. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 252–266. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.002>
- Canter, D. V., & Craik, K. H. (1981). Environmental psychology. *Journal of Environmental Psychology*, 1(1), 1–11. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(81\)80013-8](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(81)80013-8)
- Canter, D. (1970). *Architectural psychology*. Londen, Verenigd Koninkrijk: Royal Institute of British Architects.
- * Castilla, N., Llinares, C., Bisegna, F., & Blanca-Giménez, V. (2018). Affective evaluation of the luminous environment in university classrooms. *Journal of Environmental Psychology*, 58, 52–62. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.07.010>
- ** Christiaens, B. (2018). *Bewust onveilig in het verkeer: Het Dunning-Kruger effect toegepast op de kennis van verkeersregels* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Cislak, A., Wojcik, A. D., & Cichocka, A. (2018). Cutting the forest down to save your face: Narcissistic national identification predicts support for anti-conservation policies. *Journal of Environmental Psychology*, 59, 65–73. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.08.009>
- Clarivate Analytics. (2018). Journal citation report 2017. Geraadpleegd van <http://jcr.incites.thomsonreuters.com/JCRJournalHomeAction.action>
- Craik, K. H. (1973). Environmental Psychology. *Annual Review of Psychology*, 24(1), 403–422. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.24.020173.002155>
- Cunningham, W. P. (2003). Environmental design. Geraadpleegd op 9 december 2018, van <https://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/environmental-design>
- ** Deboever, N. (2017). *Hoe milieuvriendelijk gedrag uit het verleden kan aanzetten tot minder milieuvriendelijk gedrag* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * De Bloom, J., Sianoja, M., Korpela, K., Tuomisto, M., Lilja, A., Geurts, S., & Kinnunen, U. (2017). Effects of park walks and relaxation exercises during lunch breaks on recovery from job stress: Two randomized controlled trials. *Journal of Environmental Psychology*, 51, 14–30. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.03.006>
- ** De Loecker, J. (2017). *De rol van getalgevoeligheid op de perceptie van milieu- en veiligheidsrisico's: Een heranalyse* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** De Rop, T. (2017). *Vergelijking van methoden voor het evalueren van de fysieke belasting bij het manueel hanteren van lasten: Lagerugbelasting* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** De Swerd, S. (2018). *Analysis of the Individual National Determined Contributions INDC's of COP21 (Paris Agreement)* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.

- ** De Wolf, B. (2016). *Bepaling van de recreatiewaarde van het Bos 't Ename via de reiskostenmethode* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Dhamers, E. (2017). *De rol van faalangst in de ontwikkeling van burnout en hoe hiermee om te gaan?* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Doms, T. (2016). *De rol van getalgevoeligheid en aard van de opleiding bij risicoperceptie* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Dubois, G. (2016). *Genuine Savings: A critical review* [Intern Aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- Dunlap, R. E., & Michelson, W. (2002). *Handbook of environmental sociology*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Durach, C. F., Kembro, J., & Wieland, A. (2017). A New Paradigm for Systematic Literature Reviews in Supply Chain Management. *Journal of Supply Chain Management*, 53(4), 67–85. <https://doi.org/10.1111/jscm.12145>
- Elkington, J. (1999). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*. Oxford, Verenigd Koninkrijk: Capstone.
- Elsevier B.V.. (2018). *Journal of Environmental Psychology*. Geraadpleegd op 7 oktober 2018, van <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-environmental-psychology>
- Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen. (2018a). *Blauwdruk Milieu- en preventiemanagement* [Onuitgegeven intern document]. Brussel, België: KU Leuven.
- Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen. (2018b). *Brochure milieu en preventiemanagement*. Leuven, België: Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen - Dienst Marketing KU Leuven.
- ** Fiesack, W. (2017). *Efficiëntieanalyse van PV-installaties in Vlaanderen* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Flamand, P. (2017). *Optimale integratie van PV en batterijen in een residentieel gebouw in Vlaanderen* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- Frontiers Media S.A.. (2018). *Frontiers in Psychology: Environmental Psychology*. Geraadpleegd op 7 oktober 2018, van <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/sections/environmental-psychology#about>
- Gibson, J. J. (1966). *The senses considered as perceptual systems*. Oxford, Verenigd Koninkrijk: Houghton Mifflin.
- Gifford, R. (1995). Natural psychology: An introduction. *Journal of Environmental Psychology*, 15(3), 167–168. [https://doi.org/10.1016/0272-4944\(95\)90000-4](https://doi.org/10.1016/0272-4944(95)90000-4)
- Gifford, R. (2007). Environmental psychology and sustainable development: Expansion, maturation, and challenges. *Journal of Social Issues*, 63, 199–212. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2007.00503.x>
- Gifford, R. (2009). Environmental psychology: Manifold visions, unity of purpose. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 387–389. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.002>
- Gifford, R. (2014). *Environmental Psychology: Principles and Practice* (5e ed.). Colville, WA: Optimal Books.
- Giuliani, M. V., & Scopelliti, M. (2009). Empirical research in environmental psychology: Past, present, and future. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 375–386. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.11.008>

- * Haapakangas, A., Hongisto, V., Varjo, J., & Lahtinen, M. (2018). Benefits of quiet workspaces in open-plan offices – Evidence from two office relocations. *Journal of Environmental Psychology*, 56, 63–75. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.03.003>
- * Hareli, S., David, S., Lev-Yadun, S., & Katzir, G. (2016). Money in your palm: Sharp shaped vegetation in the surroundings increase the subjective value of houses. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 176–187. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.014>
- * Hartmann, P., Eisend, M., Apaolaza, V., & D'Souza, C. (2017). Warm glow vs. altruistic values: How important is intrinsic emotional reward in proenvironmental behavior? *Journal of Environmental Psychology*, 52, 43–55. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.05.006>
- ** Hemelaer, R. (2018). *De invloed van zelfpromotie op de beoordeling van faalangstige kandidaten in een selectiecontext* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Heydarian, A., Pantazis, E., Carneiro, J. P., Gerber, D., & Becerik-Gerber, B. (2016). Lights, building, action: Impact of default lighting settings on occupant behaviour. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 212–223. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.11.001>
- * Hoffarth, M. R., & Hodson, G. (2016). Green on the outside, red on the inside: Perceived environmentalist threat as a factor explaining political polarization of climate change. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 40–49. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.11.002>
- ** Hofmans, J. (2017). *De invloed van temporele psychologische afstand op perceptuele matching* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Hovardas, T. (2017). “Battlefields” of blue flags and seahorses: Acts of “fencing” and “de-fencing” place in a gold mining controversy. *Journal of Environmental Psychology*, 53, 100–111. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.07.005>
- * Hund, A. M. (2016). Visuospatial working memory facilitates indoor wayfinding and direction giving. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 233–238. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.008>
- ICTS Servicebeheer KUL. (2018). NVivo: Voor personeel en studenten van de Associatie KU Leuven. Geraadpleegd op 12 oktober 2018, van <https://icts.kuleuven.be/sc/software/nvivo>
- Institute for Social Ecology. (2015). About social ecology. Geraadpleegd op 9 december 2018, van <http://social-ecology.org/wp/about/>
- ** Istas, D. (2018). *De rol van mindfulness in de effectiviteit van advertenties voor biologische producten die inspelen op intrinsieke versus extrinsieke motivaties* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- Kaplan, S., & Kaplan, R. (2009). Creating a larger role for environmental psychology: The Reasonable Person Model as an integrative framework. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 329–339. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.10.005>
- KU Leuven. (2016a). Bachelor in het milieu- en preventiemanagement (Brussel). Geraadpleegd op 1 oktober 2018, van https://onderwijsaanbod.kuleuven.be/opleidingen/n/CQ_51854593.htm#activetab=diploma_omsc_hrijving
- KU Leuven. (2016b). Master in het milieu- en preventiemanagement (Brussel). Geraadpleegd op 1 oktober 2018, van https://onderwijsaanbod.kuleuven.be/opleidingen/n/CQ_51854615.htm#activetab=diploma_omsc_hrijving
- KU Leuven. (2018). Bachelor in milieu- en preventiemanagement. Geraadpleegd op 1 oktober 2018, van https://feb.kuleuven.be/toekomstigestudenten/opleidingen/bacheloropleidingen/mpm/mpm_programma

- * Lacasse, K. (2016). Don't be satisfied, identify! Strengthening positive spillover by connecting pro-environmental behaviors to an “environmentalist” label. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 149–158. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.09.006>
- ** Lambrechts, L. (2018). *Risicoperceptie van de negatieve effecten van smartphonegebruik op kwaliteit en productiviteit bij werkenden en studenten: Een exploratief onderzoek naar comparatief optimisme, smartphoneverslaving en zelfregulatie* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Lhuillier, S., Gyselinck, V., Dutriaux, L., Grison, E., & Nicolas, S. (2018). “Like a ball and chain”: Altering locomotion effort perception distorts spatial representations. *Journal of Environmental Psychology*, 60, 63–71. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.10.008>
- * López-Mosquera, N. (2016). Gender differences, theory of planned behavior and willingness to pay. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 165–175. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.006>
- * Maki, A., Burns, R. J., Ha, L., & Rothman, A. J. (2016). Paying people to protect the environment: A meta-analysis of financial incentive interventions to promote proenvironmental behaviors. *Journal of Environmental Psychology*, 47, 242–255. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.07.006>
- * Martins, P., Ornelas, J., & Silva, A. C. (2016). The role of perceived housing quality and perceived choice to recovery: An ecological perspective on a housing first program in Lisbon. *Journal of Environmental Psychology*, 47, 44–52. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.05.004>
- * Maxwell, L. E. (2016). School building condition, social climate, student attendance and academic achievement: A mediation model. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 206–216. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.009>
- * Meneghetti, C., Muffato, V., Toffalini, E., & Altoè, G. (2017). The contribution of visuo-spatial factors in representing a familiar environment: The case of undergraduate students at a university campus. *Journal of Environmental Psychology*, 54, 160–168. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.09.004>
- * Milam, A. J., Johnson, R. M., Nesoff, E. D., Reboussin, B. A., & Furr-Holden, C. D. (2016). Evaluating nighttime observational measures of neighborhood disorder: Validity of the nighttime NifETy assessment. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 97–102. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.11.010>
- Montello, D. R. (2018). *Handbook of behavioral and cognitive geography*. Gheltenham, Verenigd Koninkrijk: Edward Elgar Publishing.
- ** Moreau, L. (2018). *Risicoperceptie van smartphonegebruik tijdens het rijden* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Morren, M., & Grinstein, A. (2016). Explaining environmental behavior across borders: A meta-analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 47, 91–106. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.05.003>
- Morlion, C. (2018). *Eindwerken milieu- en preventiemanagement 2017-2018*. [Onuitgegeven intern document]. Brussel, België: Stafdienst Onderwijs FEB Campus Brussel.
- Moser, G. (2009). Quality of life and sustainability: Toward person–environment congruity. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 351–357. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.02.002>
- * Moskaliuk, J., Burmeister, C. P., Landkammer, F., Renner, B., & Cress, U. (2017). Environmental effects on cognition and decision making of knowledge workers. *Journal of Environmental Psychology*, 49, 43–54. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.12.001>
- * Mumaw, L. (2017). Transforming urban gardeners into land stewards. *Journal of Environmental Psychology*, 52, 92–103. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.05.003>

- * Nilsson, A., Schuitema, G., Jakobsson Bergstad, C., Martinsson, J., & Thorson, M. (2016). The road to acceptance: Attitude change before and after the implementation of a congestion tax. *Journal of Environmental Psychology*, *46*, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.011>
- Osmond, H. (1957). Function as the basis of psychiatric ward design. *Psychiatric Services*, *8*(4), 23–27. <https://doi.org/10.1176/ps.8.4.23>
- POC MPM FEB Campus Brussel. (2018). *MPM uitwerking curriculum bachelor en master*. [Onuitgegeven intern document]. Brussel, België: KU Leuven.
- Pol, E. (1993). *Environmental psychology in Europe. From architectural psychology to green psychology*. Aldershot, Verenigd Koninkrijk: Avebury.
- * Poon, K., Teng, F., Wong, W., & Chen, Z. (2016). When nature heals: Nature exposure moderates the relationship between ostracism and aggression. *Journal of Environmental Psychology*, *48*, 159–168. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.10.002>
- * Poortinga, W., & Darnton, A. (2016). Segmenting for sustainability: The development of a sustainability segmentation model from a Welsh sample. *Journal of Environmental Psychology*, *45*, 221–232. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.01.009>
- QSR International. (s.d.). Getting started with NVivo. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.qsrinternational.com/nvivo/free-nvivo-resources/getting-started>
- QSR International. (2018a). Let's get started with NVivo for Mac. Geraadpleegd op 12 oktober 2018, van <https://www.qsrinternational.com/nvivo/nvivo-12-tutorial-mac/00-let-s-get-started>
- QSR International. (2018b). Move forward with queries visualizations. Geraadpleegd op 12 oktober 2018, van <https://help-nv.qsrinternational.com/12/mac/v12.1.55-d3ea61/Content/concepts-strategies/move-forward-with-queries-visualizations.htm>
- QSR International. (2018c). Using NVivo. Geraadpleegd op 12 oktober 2018, van <https://help-nv.qsrinternational.com/12/mac/v12.1.55-d3ea61/Content/concepts-strategies/using-nvivo-for-qualitative-research.htm>
- * Ratcliffe, E., Gatersleben, B., & Sowden, P. T. (2016). Associations with bird sounds: How do they relate to perceived restorative potential? *Journal of Environmental Psychology*, *47*, 136–144. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.05.009>
- * Rioux, L., Werner, C. M., Mokoukolo, R., & Brown, B. B. (2016). Walking in two French neighborhoods: A study of how park numbers and locations relate to everyday walking. *Journal of Environmental Psychology*, *48*, 169–184. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.10.003>
- Robert Sommer. (1967). Sociofugal Space. *American Journal of Sociology*, *72*(6), 654-660. <http://www.jstor.org/stable/2775826>
- * Roster, C. A., Ferrari, J. R., & Peter Jurkat, M. (2016). The dark side of home: Assessing possession 'clutter' on subjective well-being. *Journal of Environmental Psychology*, *46*, 32–41. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.03.003>
- Roszak, T. (1993). *The voice of the Earth: An exploration of ecopsychology*. New York, NY: Touchstone.
- Roszak, T. (1995). A new therapy. *BioScience*, *45*(1), 3. <https://doi.org/10.2307/1312526>
- * Rubin, M., Badea, C., Condie, J., Mahfud, Y., Morrison, T., & Peker, M. (2017). Individual differences in collectivism predict city identification and city evaluation in Australian, French, and Turkish cities. *Journal of Environmental Psychology*, *50*, 9–16. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.01.007>
- ** Ruytjens, H. (2017). *Symbiose tussen duurzaamheidscompetenties en verwachtingen in het bedrijfsleven: Hoe de match tussen competenties en verwachtingen optimaliseren* [Intern aangestuurd masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.

- SAGE. (2018). Environment and behavior. Geraadpleegd op 9 december 2018, van <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal/environment-and-behavior>
- * Scannell, L., & Gifford, R. (2017). The experienced psychological benefits of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, *51*, 256–269. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.04.001>
- Scopus. (2018). CiteScore 2017 metrics. Geraadpleegd op 9 december 2018, van <https://www.scopus.com/sourceid/15470>
- * Selimbegović, L., Chatard, A., Er-Rafiy, A., & Pyszczynski, T. (2016). Nuclear accident reminders and support for nuclear energy: Paradoxical effect. *Journal of Environmental Psychology*, *48*, 87–100. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.09.004>
- Shepard, P. (1982). *Nature and madness*. San Francisco, CA: Sierra Club Books.
- * Shepley, M. M., Watson, A., Pitts, F., Garrity, A., Spelman, E., Fronsman, A., & Kelkar, J. (2017). Mental and behavioral health settings: Importance & effectiveness of environmental qualities & features as perceived by staff. *Journal of Environmental Psychology*, *50*, 37–50. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.01.005>
- * Shernoff, D. J., Sannella, A. J., Schorr, R. Y., Sanchez-Wall, L., Ruzek, E. A., Sinha, S., & Bressler, D. M. (2017). Separate worlds: The influence of seating location on student engagement, classroom experience, and performance in the large university lecture hall. *Journal of Environmental Psychology*, *49*, 55–64. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.12.002>
- Slaper, T. F., & Hall, T. J. (2011). The triple bottom line: What is it and how does it work? *Indiana Business Review*, *86*(1), 4–8. Geraadpleegd van <http://www.ibrc.indiana.edu/ibr/2011/spring/article2.html>
- ** Smets, Y. (2017). *Dagboekstudie bij leerkrachten uit het secundair onderwijs over stressoren, emoties en (cyber)pesten* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Sollie, S. (2016). *Occupational air exposure to toluene and urine biomonitoring of hippuric acid: Trend analysis of 30 years measuring in Flanders* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Sopha, B. M., Klöckner, C. A., & Febrianti, D. (2017). Using agent-based modeling to explore policy options supporting adoption of natural gas vehicles in Indonesia. *Journal of Environmental Psychology*, *52*, 149–165. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.06.002>
- * Spicer, V., & Song, J. (2017). The impact of transit growth on the perception of crime. *Journal of Environmental Psychology*, *54*, 151–159. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.09.002>
- Springer Nature. (2018). Population and Environment. Geraadpleegd op 16 november 2018, van <https://link.springer.com/journal/11111>
- Springer Nature. (2018). Title, abstract and keywords. Geraadpleegd op 16 november 2018, van <https://www.springer.com/gp/authors-editors/authorandreviewertutorials/writing-a-journal-manuscript/title-abstract-and-keywords/10285522>
- * Stefanelli, A., & Seidl, R. (2017). Opinions on contested energy infrastructures: An empirically based simulation approach. *Journal of Environmental Psychology*, *52*, 204–217. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.06.003>
- Steg, L., & Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: An integrative review and research agenda. *Journal of Environmental Psychology*, *29*(3), 309–317. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.10.004>
- * Stenhouse, N., Myers, T. A., Vraga, E. K., Kotcher, J. E., Beall, L., & Maibach, E. W. (2018). The potential role of actively open-minded thinking in preventing motivated reasoning about

- controversial science. *Journal of Environmental Psychology*, 57, 17–24. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.06.001>
- Stern, P. C. (2000). Psychology and the science of human-environment interactions. *American Psychologist*, 55(5), 523–530. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.55.5.523>
- Stokols, D. (1995). The paradox of environmental psychology. *American Psychologist*, 50(10), 821–837. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.50.10.821>
- ** Stulens, P. (2018). *Ecologische evaluatie van het gebruik van een brandstofcel microWKK voor residentiële energieproductie* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Sulemana, I., James, H. S., & Valdivia, C. B. (2016). Perceived socioeconomic status as a predictor of environmental concern in African and developed countries. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 83–95. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.002>
- Swaen, B. (2018). Samenvatting (abstract) van een scriptie. Geraadpleegd op 21 oktober 2018, van <https://www.scribbr.nl/scriptie-structuur/management-samenvatting-abstract-van-een-scriptie/>
- * Tabrizian, P., Baran, P. K., Smith, W. R., & Meentemeyer, R. K. (2018). Exploring perceived restoration potential of urban green enclosure through immersive virtual environments. *Journal of Environmental Psychology*, 55, 99–109. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.01.001>
- * Tantanatewin, W., & Inkarojrit, V. (2016). Effects of color and lighting on retail impression and identity. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 197–205. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.015>
- Taylor & Francis. (2018). Ecological Psychology: Aims and scope. Geraadpleegd op 9 december 2018, van <https://www.tandfonline.com/action/cookieAbsent>
- * Terrier, L., Kim, S., & Fernandez, S. (2016). Who are the good organizational citizens for the environment? An examination of the predictive validity of personality traits. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 185–190. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.10.005>
- * Thomas, G. O., Poortinga, W., & Sautkina, E. (2016). The Welsh Single-Use Carrier Bag Charge and behavioural spillover. *Journal of Environmental Psychology*, 47, 126–135. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.05.008>
- * Truelove, H. B., Yeung, K. L., Carrico, A. R., Gillis, A. J., & Raimi, K. T. (2016). From plastic bottle recycling to policy support: An experimental test of pro-environmental spillover. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 55–66. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.03.004>
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. Geraadpleegd van http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
- Uzzell, D., & Moser, G. (2009). Introduction: Environmental psychology on the move. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 307–308. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.08.003>
- Uzzell, D., & Rätzzel, N. (2009). Transforming environmental psychology. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 340–350. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.11.005>
- ** Van Boxstael, A. (2018). *Van afval naar materiaal: Het potentieel van recyclageparken in de transitie naar een circulaire economie: De vergelijking van de korte keten van PVC-afval met de klassieke keten in het kader van het proefproject van IVM* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Van Bever, S. (2018). *Transitions towards sustainable communities: A case study on how grassroots community initiatives foster sustainable food networks in Brussels* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.

- ** Vancayzeele, N. (2016). *Cohousing en duurzame steden: Op zoek naar de sociale meerwaarde van cohousing voor buurt en samenleving* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Van den Broek, K., Bolderdijk, J. W., & Steg, L. (2017). Individual differences in values determine the relative persuasiveness of biospheric, economic and combined appeals. *Journal of Environmental Psychology*, 53, 145–156. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.07.009>
- ** Vanden Broeck, T. (2018). *De economische haalbaarheid van waterstof als energiedrager bij de toenemende penetratie van hernieuwbare energie in Vlaanderen* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Van Den Bulcke, K. (2017). *Het effect van de lichaamshouding op rugbelasting bij het uitoefenen van duw- en trekbewegingen* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Van Der Jeugd, E. (2017). *De milieuo- en gezondheidsimpact van mono-dosiswasmiddelen op basis van de samenstelling* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Van Der Jeugd, S. (2016). *De invloed van sociale en hypothetische afstand op perceptuele matching* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Van Horen, F., Van der Wal, A., & Grinstein, A. (2018). Green, greener, greenest: Can competition increase sustainable behavior? *Journal of Environmental Psychology*, 59, 16–25. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.08.007>
- Vanhaverbeke, H. (2018). Impact and the impact factor. Geraadpleegd op 7 oktober 2018, van <https://www.kuleuven.be/english/research/scholcomm/impact/impact-and-the-impact-factor>
- ** Van Mol, W. (2018). *Een verkennend onderzoek naar de invloed van een klassiek calorielabel versus PACE-labels op intentie tot consumptie* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Vanmontfort, B. (2017). *Milieuo- en gezondheidsimpact van haarverf* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Van Olmen, F. (2017). *Vergelijkende levenscyclusanalyse van kristallijne, amorfe en CdTefotovoltaiische zonnepanelen* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Van Rijswijk, L., Rooks, G., & Haans, A. (2016). Safety in the eye of the beholder: Individual susceptibility to safety-related characteristics of nocturnal urban scenes. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 103–115. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.11.006>
- * Van Rompay, T. J., & Jol, T. (2016). Wild and free: Unpredictability and spaciousness as predictors of creative performance. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 140–148. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.10.001>
- ** Vansweevelt, T. (2016). *Het effect van sociale en temporele afstand op perceptuele matching* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Veenstra, L., & Koole, S. L. (2018). Disarming darkness: Effects of ambient lighting on approach motivation and state anger among people with varying trait anger. *Journal of Environmental Psychology*, 60, 34–40. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.07.005>
- ** Verbruggen, J. (2017). *De hedonische waardering van milieufactoren in de toeristische sector aan de Belgische kust* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. (s.d.). Lokale schouders voor mondiale uitdagingen: Een lokale vertaling van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen. Geraadpleegd op 6 januari 2019, van <http://www.vvsg.be/Internationaal/Noord-Zuid/Documents/Publicatie%20LokaleSchoudersVoorMondialeUitdagingen%20website.pdf>

- ** Vermeersch, J. (2016). *Evolutie van de Vlaamse bodemsaneringsmarkt* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- * Visschers, V. H., Wickli, N., & Siegrist, M. (2016). Sorting out food waste behaviour: A survey on the motivators and barriers of self-reported amounts of food waste in households. *Journal of Environmental Psychology*, *45*, 66–78. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.11.007>
- * Von Wirth, T., Grêt-Regamey, A., Moser, C., & Stauffacher, M. (2016). Exploring the influence of perceived urban change on residents' place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, *46*, 67–82. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.03.001>
- ** Voulismas, L. (2017). *Optimale valorisatie van hernieuwbare energie bij geëlektrificeerde voertuigen: Vloot van geëlektrificeerde voertuigen: Een model creëren voor het gebruik van hernieuwbare energie* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- ** Vos, C. (2016) *Verveling op het werk als oorzaak voor job crafting?* [Intern aangestuurde masterproef]. Brussel, België: KU Leuven Brussel.
- Wickens, C. D., Gordon, S. E., & Liu, Y. (1997). *An introduction to human factors engineering*. Harlow, Groot-Brittannië: Pearson Education.
- Winkel, G., Saegert, S., & Evans, G. W. (2009). An ecological perspective on theory, methods, and analysis in environmental psychology: Advances and challenges. *Journal of Environmental Psychology*, *29*(3), 318–328. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.02.005>
- Wohlwill, J. F. (1973). The environment is not in the head. In W. F. G. Preiser (Red.), *Environmental design research association symposia and workshops, Vol. 2* (pp. 166–181). Stroudsburg, PA: Bowden, Hutchinson & Ross.
- * Yang, Y., Merrill, E. C., Robinson, T., & Wang, Q. (2018). The impact of moving entities on wayfinding performance. *Journal of Environmental Psychology*, *56*, 20–29. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.02.003>
- * Ysseldyk, R., Haslam, S. A., & Morton, T. A. (2016). Stairway to heaven? (Ir)religious identity moderates the effects of immersion in religious spaces on self-esteem and self-perceived physical health. *Journal of Environmental Psychology*, *47*, 14–21. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.016>
- * Zhang, X., Zuo, B., Erskine, K., & Hu, T. (2016). Feeling light or dark? Emotions affect perception of brightness. *Journal of Environmental Psychology*, *47*, 107–111. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.05.007>
- Zijlstra, H., & McCullough, R. (2016). CiteScore: A new metric to help you choose the right journal. Geraadpleegd op 7 oktober 2018, van <https://www.elsevier.com/authors-update/story/impact-metrics/citescore-a-new-metric-to-help-you-choose-the-right-journal>
- Zimmerman, M. E. (1998). *Environmental philosophy: From animal rights to radical ecology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.